

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 459 del 25/7 al 4/9 de 2018 2€

Tanquem per vacances,
tornem el 5 de setembre

Àncores letals

La posidònia, que configura l'hàbitat marí més important de la Mediterrània, està amenaçada pel fondeig incontrolat, especialment a les Illes durant l'estiu
pàg. 4-11

Directa
periodisme cooperatiu per
la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
C. Riego, 37, baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Grup d'investigació
Miralls
Gemma Garcia
Cruïlla
Vicent Almela i Guille Larios
Impressions
Laia Alsina i Àlex Romaguera
Roda el món
Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas
Expressions
Misael Alerm i Àlex Romaguera
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Audiovisuals
Sònia Calvó i Estel·la Marcos
Fotografia
Víctor Serri
Il·lustració
Ricardo Hermida i Lluís Ràfols
Correcció
Èlia Olivan
Edició
Jesús Rodríguez
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat
Administració i subscripcions
Ester Mora i Guillem Martí
Difusió
Estel·la Marcos
Publicitat i distribució
Paula Rodríguez
Gestió web
Nodo50

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: LLUÍS RÀFOLS

SUMARI

A FONS

4-11

Salvar la posidònia
La posidònia és una planta marina que serveix d'hàbitat per nombroses espècies de la Mediterrània. La contaminació, el fondeig de vaixells o el dragatge dels fons posen en perill la seva conservació. Les Illes, però, preparen un decret per protegir-la. Un reportatge de Tomeu Mesquida, Maties Lorente i Júlia Gamissans.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Daniel Pardo
Ara que som en temporada de vacances parlem amb el portaveu de l'Assemblea de Barris per un Turisme Sostenible. Contradiccions i límits de les institucions, i la difícil coherència en els hàbits personals centren la conversa. Text de Gemma Garcia i fotos de Víctor Serri.

IMPRESSIONS

16-18

Neuroeducació, un nou repte
Un article d'opinió del professor Salvador Nos-Barberá, amb il·lustració d'Anna Bohigas.
Lliures i panxacontentes
Reflexió de la periodista Berta Flores, amb il·lustració de Mercè Moreno.

CRUÏLLA

19-21

Tornar nues a la natura
Estel·la Marcos i Guille Larios ens apropen al món del naturisme i el nudisme amb la veu de les principals entitats que el practiquen i el reivindiquen. Al Fonoll, un municipi de la Conca de Barberà, es pot fer vida sense roba els 365 dies de l'any.

RODA EL MÓN

22-26

Nou préstec de l'FMI a l'Argentina
Andrea Romanos ens detalla l'impacte i les condicions de l'acord financer.
Muntanya d'or a la Guaiana
Joana Voison ens descobreix un polèmic projecte a la colònia francesa.
Neonazis i policia a Alemanya
Roger Suso analitza els vincles entre l'extrema dreta i l'estructura de l'Estat.

EXPRESSIONS

27-31

Rialles sense fronteres
Pallassos sense Fronteres fa 25 anys que escampa somriures arreu del món, en llocs marcats per conflictes armats o catàstrofes naturals. Un reportatge de Bea Ramos amb fotos de Samuel Rodríguez.
Celobert
Un relat de Carla Mallol amb il·lustració de Marlene Krause.

INDIRECTA

32

Entrevista a Gunter Demnig
Àlex Romaguera conversa amb l'artista plàstic que ha impulsat l'Stolperstein. Aquest projecte consisteix a col·locar llambordes als indrets on van viure les víctimes de l'Holocaust, com la prioratina Neus Català. Amb foto d'Eduard Bopp.

Més que mil paraules

VÍCTOR SERRI | Com cada any, el mes de juliol fem a les portes de la redacció el sopar de col·laboradores de final de temporada, la dotzena de la nostra curta història. Aprofitem aquest moment per agrair la feina voluntària que omple les àrees de fotografia, il·lustració, disseny i redacció, sense la qual no seria possible la DIRECTA quinze a quinze.

Comunitat Directacoop

Més Directa, més País Valencià

Directa País Valencià | paisvalencia@directa.cat

El curs acaba i amb ell culminen processos i s'obri un període de descans per a retornar amb forces renovades i seguir treballant per la transformació social des del periodisme. Així ho farem nosaltres, amb més energia si és possible al País Valencià, on a partir de setembre la DIRECTA comptarà amb una persona en plantilla que treballarà per millorar la cobertura informativa i consolidar el projecte en les nostres terres. La contractació d'una persona al nucli valencià és la culminació d'un procés d'anys de feina que s'ha portat a terme entre moltes mans i amb molta voluntat, i durant els quals hem aconseguit ser clau i referent en el tractament de determinades informacions, especialment d'aquelles més vinculades al territori. La lluita contra la MAT a les comarques de Castelló, l'explotació minera a la Serrania, la defensa de la Punta en contra de la ZAL a València, la destrucció del territori a la Marina o la

lluita antifeixista han estat alguns dels temes on s'ha fet diana. En aquests anys, el projecte s'ha convertit en referent de molts moviments socials valencians, ha recorregut fires i casals de molts pobles i comarques per a presentar-se i per a generar debat al voltant de l'actualitat que ens afecta, i ha aconseguit consolidar un nucli de col·laboradores que hui dia supera les quaranta persones. A més, hem apostat pel format audiovisual, i hem donat no només veu sinó també imatge a diferents conflictes. I, per descomptat, hem fet visibles els projectes interessants i transformadors amb els quals ens emmurallem i que considerem imprescindibles per a donar la volta a la societat on vivim: el documental audiovisual sobre els 40 anys de l'Aplec dels Ports que presentem a mitjans d'estiu n'és un bon exemple. Per tot això i més seguirem treballant a partir de setembre, aquesta vegada acompanyades de la primera persona que la DIRECTA contracta fora de Catalunya. Seguim!

Les píncoles | De la posidònia

20 100.000

litres d'oxigen són generats per cada metre quadrat de posidònia diàriament anys és l'edat d'un clon de posidònia trobat a Formentera, i és l'espècie més antiga

L'espina

ELS BOSCOS SUBMARINS POSIDÒNIA SOTA AMENÇA

La planta marina més important de la Mediterrània es troba amenaçada per la contaminació, l'increment de la temperatura de l'aigua i l'impacte de les àncores dels vaixells turístics

Les castanyoles o tutes solen habitar les praderies de posidònia

Tomeu Mesquida | @thunderbir
Maties Lorente | @mtslorente

La superfície de 136.800 camps de futbol. O el que és equivalent: 976,82 quilòmetres quadrats. És l'extensió que ocupa la planta marina *Posidonia oceanica* als Països Catalans, un fet que la converteix en una de les espècies més importants de la mar Mediterrània, d'on és endèmica. Les praderies que forma -anomenades *alguers* en català, tot i tractar-se de plantes de la família de les fanerògames i no d'algues- arriben a ser de centenars d'hectàrees i són l'hàbitat perfecte per a una gran diversitat de fauna i flora marina: des de les castanyoles comunes fins a les salpes, les morenes o la imponent nacra (*Pinna nobilis*), el mol·lusc bivalve mediterrani més gran i el més amenaçat com a conseqüència de l'acció humana, una característica compartida amb la posidònia.

La importància ecològica de la posidònia va molt més enllà. "Absorbeix diòxid de carboni -pal·liant els efectes del canvi climàtic-, oxigena les aigües (produeix fins a 20 litres d'oxigen per metre quadrat al dia) i reté una gran quantitat de partícules, fent que l'aigua sigui especialment transparent", explica la investigadora mallorquina de l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats (IMEDEA) Raquel Vaquer. "A més, tenen un paper vital per a la protecció de les platges, redueixen la seva erosió esmortint la força i velocitat de les onades, i les fulles mortes que cobreixen els arenals fan de barrera física evitant que la mar s'emporti l'arena. Aquestes mateixes

fulles produeixen arena nova, ja que fan de vehicle de nombrosos organismes amb elements calcaris".

En l'actualitat, la protecció de la planta s'empara, fonamentalment, en dues normatives. Com a espècie, està recollida en el Reial decret 139/2011 de l'Estat espanyol per al desenvolupament de la Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial i del Catàleg espanyol d'espècies amenaçades. Com a hàbitat, també és considerada prioritària segons la Directiva 92/43/CEE de la Unió Europea relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres (l'anomenada Directiva hàbitats). Però segons les expertes i els grups ecologistes, aquesta legislació ha estat insuficient per protegir les praderies de posidònia, que estan en forta recessió a tota la Mediterrània.

Els Països Catalans alberguen el 83% de la posidònia de l'Estat espanyol. Catalunya compta amb un 1,8% del total, el País Valencià amb un 27,6% i les Illes Balears amb un 54%, segons dades de l'*Atlas de las praderas marinas de España* publicat per l'Institut Espanyol d'Oceanografia. Precisament les Illes, per la importància quantitativa de les seves poblacions i per l'amenaça que suposa la massificació del litoral en el període d'estiu, és un dels territoris que més esforços està posant en la protecció de la planta marina. El Govern balear està tramitant un decret reclamat durant anys per grups

S DE NAÇA

Per la seva importància biològica, la posidònia està protegida tant com a espècie com per l'hàbitat que genera

El Govern balear està tramitant un decret de preservació reclamat durant anys per grups ecologistes i especialistes del mar

ecologistes, conservacionistes i especialistes de l'entorn marí i que ara es troba en l'última fase abans de l'aprovació. L'objectiu principal, fer front a les amenaces per a la posidònia.

El principal perill, l'activitat humana

La posidònia s'enfronta principalment a tres amenaces, totes elles derivades de l'activitat humana. Una correspon a l'àmbit global: el canvi climàtic, que comporta la pujada de temperatura de l'aigua i la seva acidificació. Però a l'àmbit local, són la contaminació de les aigües i l'efecte rastell de les àncores dels vaixells els factors que més posen en perill les seves poblacions.

L'escalfament de la troposfera està incrementant la temperatura de les aigües marines a escala global, un fet que està intrínsecament relacionat amb l'augment de la mortalitat de la posidònia. La temperatura mitjana de l'aigua ha pujat 1,27 graus en els últims trenta anys, segons un estudi de la Fundació Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani, i l'any passat es va arribar a un rècord a l'Estat espanyol, concretament a Tarragona, amb la mar a 27 graus. "S'estima que el límit màxim de tolerància de les plantes a les Illes Balears ronda els 28 graus centígrads; si se supera, la planta sofreix moltíssim", detalla Raquel Vaquer. Aquest escalfament, a més de ser negatiu per a la posidònia, afavoreix l'adaptació d'espè-

cies no endèmiques provinents de climes tropicals, que poden entrar en conflicte pels recursos amb la posidònia, com és el cas de les algues invasores del gènere *Caulerpa*.

Un altre dels factors que amenaça la conservació de la planta marina és la contaminació. L'activitat dels emissors, conduccions que aboquen les aigües fecals a la mar, a una certa distància de la costa, afecta de tres formes negatives les praderies, com explica Vaquer: "En primer lloc, a causa de l'aportació de nutrients proliferen les algues, les aigües es tornen de color verd i, en conseqüència, arriba menys quantitat de llum al fons, cosa que dificulta la fotosíntesi de la posidònia". Aquest factor genera una reacció en cadena, ja que "creixen més organismes sobre les fulles i la planta rep menys llum per a la fotosíntesi", continua. En darrer lloc, "l'augment de matèria orgànica en sediments carbonatats, com són els de les balears, fa que es produeixi sulfhídric, que és tòxic per als organismes pluricel·lulars en general". Però no només els emissors generen aquest efecte en cadena: "Les gàbies de piscifactoria tenen les mateixes conseqüències que els emissors, s'hauria de prohibir l'aqüicultura sobre posidònia", rebla.

Però el problema més greu no són ni els emissors ni l'escalfament. En el que coincideixen totes les expertes és que el risc més immediat i preocupant de la posidònia és el fondeig d'embarcacions, especialment en els »

» mesos d'estiu, quan hi ha més pressió sobre la costa. "No es pot valorar l'efecte del canvi climàtic, ja que ara estem sota del llindar. Però en l'àmbit local, el fondeig és el que està provocant un efecte més negatiu per les poblacions de posidònia", argumenta Toni Muñoz, coordinador de l'àrea de conservació del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB), el col·lectiu de referència en la defensa del territori a les Illes fundat el 1973. "Cada any augmenta la pressió, venen més barques i cada vegada més grans", alerta Vaquer.

Per entendre la magnitud del problema, un bon exemple és l'estudi elaborat l'any 2016 pel GEN-GOB Eivissa. El grup de defensa del territori va fer seguiment de set zones de l'illa pitiüsa: Talamanca, Es Xarco - Es Jondal, Porroig, cala d'Hort, cala Vedella, cala Salada i Benirràs. En total van registrar al voltant de 12.400 fondejos només el mes d'agost. La mitjana de vaixells que ho feien sobre la posidònia era de tres de cada quatre. A Talamanca, van detectar la desforestació de 32.000 metres quadrats de posidònia com a conseqüència dels fondejos. Tot i que cap de les zones monitoritzades estava inclosa al Parc Natural de ses Salines, al canal entre Eivissa i Formentera, aquesta zona d'alguers de posidònia va ser reconeguda com a Patrimoni Mundial de la UNESCO l'any 1999. En aquesta zona, equips d'investigació del Centre Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) van descobrir un clon de la planta de fa 100.000 anys, fet que la converteix en l'element de la biosfera més antic.

No són els únics a exposar la pressió desmesurada que signifiquen els fondejos: entitats com el GOB, la Plataforma Salvem Portocolom, Mallorca Blue o Terraferida denuncien l'increment de l'activitat, lligada en la majoria dels casos a la turisticació i l'estacionalitat.

Segon any de servei de vigilància

Per fer front a aquesta situació, des de l'administració de les Illes es posava en funcionament el servei de vigilància de les praderies de l'arxipèlag durant els tres mesos (juliol, agost i setembre) de 2017. Era el primer cop que es començaven a vigilar a escala global les praderies, ja que espais com Formentera disposaven d'aquest servei des de feia sis anys.

Enguany, el servei compta amb quinze embarcacions pel conjunt de les Illes, cinc més que l'any passat. Cinc són a Mallorca, dues a Menorca, tres a Eivissa i cinc a Formentera. Des del mes de maig, "el servei ha assessorat o comprovat el fondeig de 6.675 embarcacions arreu de l'arxipèlag i n'ha mogut 689 en comprovar que no estaven fondejades correctament".

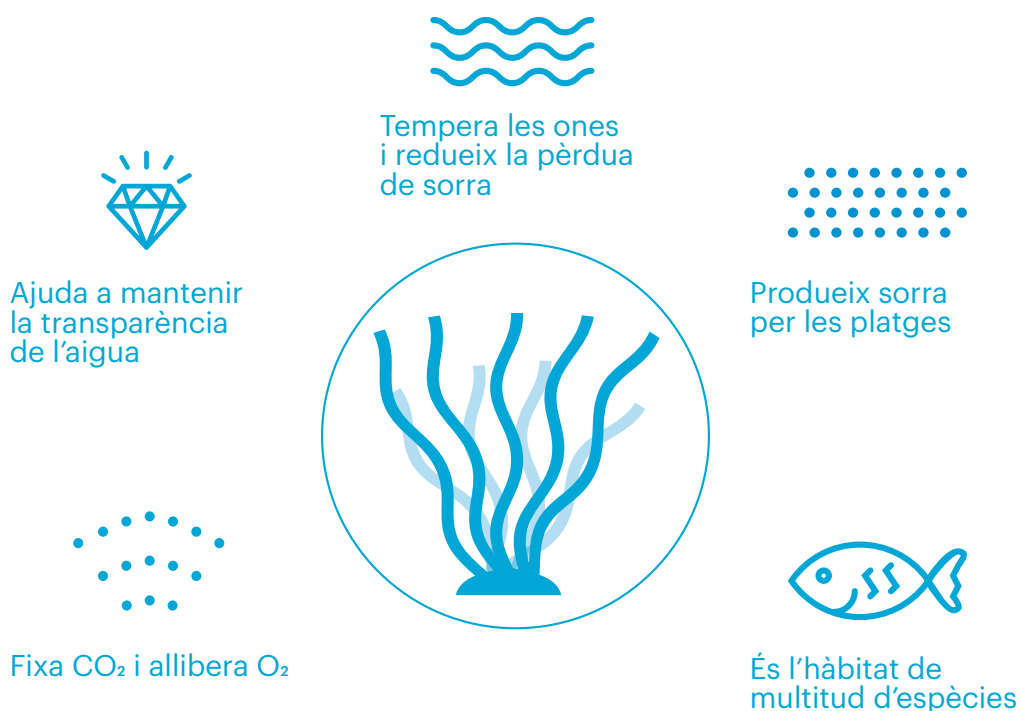
Es tracta d'un servei informatiu coordinat entre Ports IB, Capitania Marítima, Servei Marítim de la Guàrdia Civil, Direcció General d'Emergències (112), reserves marines i agents de medi ambient (AMA), Institut Balear de la Natura (IBANAT), Direcció General d'Espais Naturals, Reserva de la Biosfera de Menorca i les empreses adjudicatàries, ja que només tenen capacitat sancionadora els AMA o els agents de la Guàrdia Civil. Segons la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca de les Illes, "els agents de medi ambient han realitzat 876 controls aquest estiu".

Entitats ecologistes, com Salvem Portocolom o el GOB, es queixen de la dificultat que hi ha per aplicar sancions a les embarcacions que fondegen sobre la posidònia i del baix índex de sancions. Des del GOB, qualifiquen des de fa mesos que "la situació és escandalosa" i que afecta "no només la protecció de la posidònia sinó tota la resta d'espais naturals". Les Illes quadrupliquen la ràtio estatal entre agents de medi ambient i ciutadania: un agent per cada 30.000 habitants. Una situació que empitjora quan es tracta de zones protegides, ja que en relació a la mitjana estatal, els agents de medi ambient

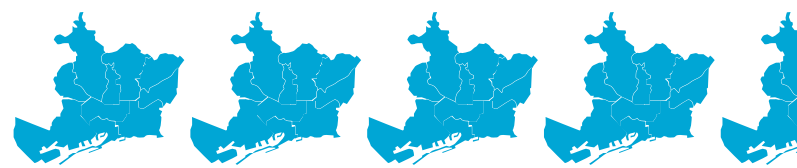
El GOB, Salvem Portocolom, Mallorca Blue o Terraferida denuncien l'increment dels fondejos

Es quadruplica la ràtio estatal d'agents de medi ambient i ciutadania: un per cada 30.000 habitants

EN QUÈ ÉS BENEFICIOSA LA POSIDÒNIA?

Les praderies de posidònia dels Països Catalans ocupen

han de vigilar un 58% més de superfície quan es tracta d'espais protegits de la xarxa Natura 2000.

"És fonamental que les tasques de vigilància siguin realitzades per personal que tengui la consideració d'agent de l'autoritat", afirmen des de l'entitat ecologista, i assenyalen que "delegar funcions de vigilància i informació a empreses privades (com és el cas del servei de vigilància del fondeig sobre posidònia) o a personal contractat a través de l'IBANAT els limita a funcions informatives, ja que no tenen la condició de policia judicial i en cas de detectar una il·legalitat hauran de requerir la presència d'un agent de l'autoritat".

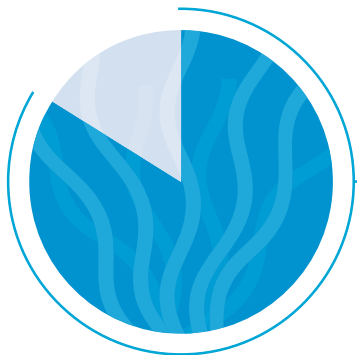
Davant la queixa dels grups ecologistes, el director general d'Espais Naturals i Biodiversitat, Miquel Mir, ha afirmat a la DIRECTA que "mai en la història de Balears, o qualsevol altra regió del Mediterrani, hi ha hagut tants mitjans -econòmics i humans- destinats a la vigilància de la posidònia: hem passat de cap embarcació a quinze en dos anys". Pel que fa a la possibilitat d'ampliar les places d'agents de medi ambient, Mir responia que "enguany s'han incorpo-

SUPERFÍCIE DE PRADERIES DE POSIDÒNIA

ESTAT ESPANYOL

1.159 km²
Al conjunt de l'Estat espanyol

83% | 977 km²
Es troben als
Països Catalans

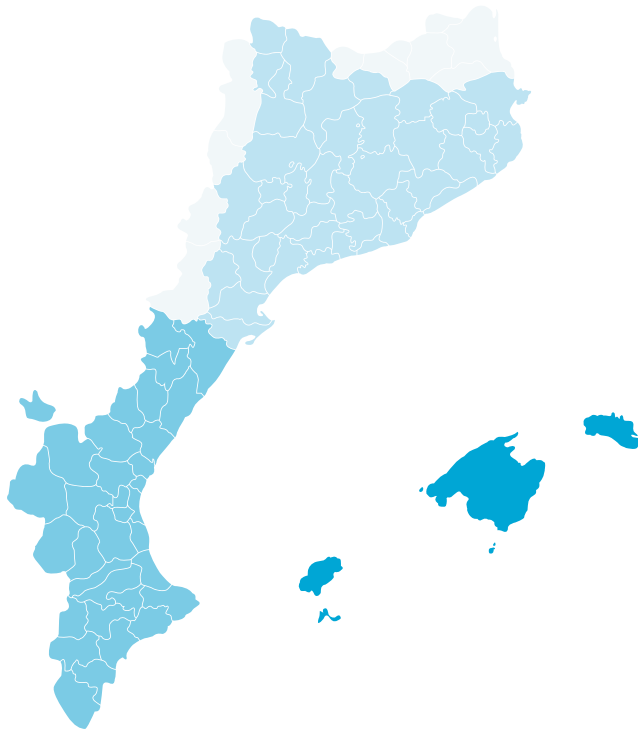
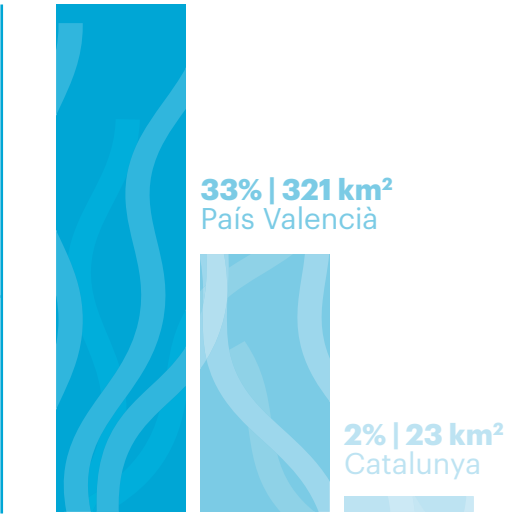

PAÏSOS CATALANS

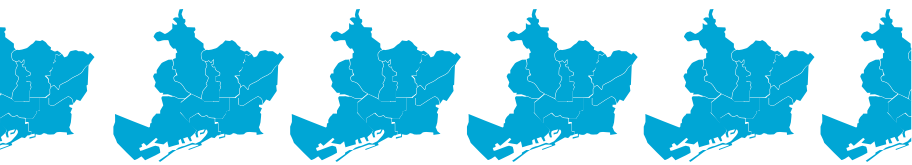
65% | 633 km²
Illes

33% | 321 km²
País Valencià

2% | 23 km²
Catalunya

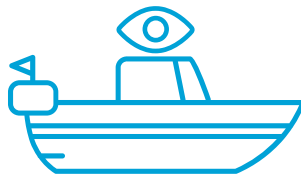

una superfície equivalent a **nou cops i mig la ciutat de Barcelona**

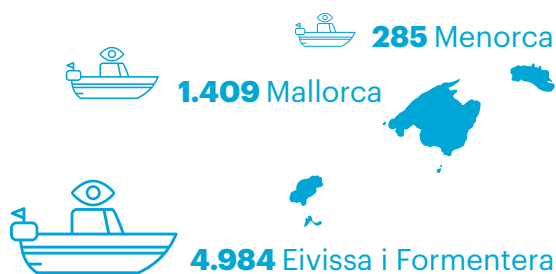
/ PAU FABREGAT

ACTUACIONS DE CONTROL DEL FONDEIG

Actuacions del **Servei de Vigilància de la Posidònia Oceànica de l'Institut Balear de la Natura (IBANAT)** juny-setembre 2017 (sense capacitat sancionadora)

6.678 actuacions que inclouen l'ajuda al fondeig i canvi de fondeig:

Actuacions dels **Agents de Medi Ambient a les Illes Balears** l'any 2017 (capacitat sancionadora)
89 actuacions, **34** denúncies, **26** actes

rat sis noves places. Nosaltres sempre intentem que hi hagi noves places i, amb decret o sense, seguirem lluitant perquè sa vigilància d'efectius de la conselleria segueixi incrementant".

Un decret que no arriba

El decret de protecció de posidònia és l'ordenament jurídic de què tothom parla a les Illes i que es troba en l'última fase abans de la seva publicació. El Consell Consultiu, l'òrgan que s'encarrega de vetllar per la solidesa jurídica de les lleis que aprova el Govern de les Illes, va emetre el seu dictamen respecte a la proposta de decret el passat 11 de juliol. Va comptar amb un vot favorable de la majoria de l'ens, tot i que tres dels deu membres van emetre el seu vot particular. Tot i això, el Consell Consultiu va fer una sèrie d'esmenes al document que haurà d'aprovar el Govern.

Les puntualitzacions fonamentals fan referència a la improcedència de destinar via decret la recaptació de les sancions al fons posidònia, un dels aspectes que recull el text. Altres consideracions són relatives al »

Vigilar l'alguen

Acompanyem tres membres de la Plataforma Salvem Portocolom, a Mallorca i control dels fondejos de les embarcacions recreatives; una tasca que, en

» procediment de consulta pública i a la informació que ha d'acompanyar el desplegament del decret.

El pal de paller, però, es troba en el mapeig de les praderies de posidònia. El dictamen indica que el decret no s'hauria d'aplicar fins que sigui aprovada l'ordre del conseller que publiqui la cartografia de posidònia. “El problema és que actualment la cartografia està incompleta: tenim bons plànols de Menorca i les Pitiüses, però a Mallorca només estan cartografiades les praderies de Ponent i Migjorn”, explica el coordinador de l'àrea de conservació del GOB. Per això, des de l'entitat ecologista demanaven el passat 21 de juliol a través d'un comunicat “la màxima celeritat al Govern, esmenant el text per incorporar les modificacions pertinents del Consell Consultiu i aprovant-lo en Consell de Govern. De forma paral·lela i amb la mateixa urgència, cal enllestir la cartografia de posidònia i tramitar la seva ordre d'aprovació perquè les determinacions del decret pel que fa al fondeig es puguin aplicar al més aviat possible”. Una de les queixes freqüents de l'entitat ha estat l'endarreriment continu de l'aprovació de la norma. “L'únic motiu que fa que aquest decret encara no s'hagi pogut aprovar, esperem que sigui en breus, és aquesta gran quantitat de

El nou decret
prohibeix qualsevol
acció que pugui
malmetre la posidònia,
incloses la pesca
d'arrossegament
i els dragatges

participació. Això ha suposat una feina administrativa immensa”, argumenta el director general Miquel Mir.

El decret “pretén establir un marc jurídic homogeni per a la protecció i la conservació de la planta”. Per això, classifica els alguers a protegir en dos tipus: alt valor (en estat òptim) i a regular (degradats). El decret prohibeix qualsevol acció que pugui malmetre la posidònia, incloses la pesca d'arrossegament, les extraccions d'àrids (dragatges), l'abocament de materials dragats i el fondeig incontrolat. També regula la recollida de les restes de les platges en funció de la seva tipologia, un factor molt important a l'hora de preservar els arenals.

Des de la comunitat científica i els col·lectius ecologistes valoren positivament la implementació d'aquest decret. Per a Elvira Álvarez, membre del Centre Oceanogràfic de les Balears, “tots els decrets que siguin per protegir espècies o medis sempre són actuacions positives. La posidònia és una comunitat marina essencial per la nostra mar i molt sensible i difícil de recuperar pel seu lent creixement; per tant, tot el que afavoreixi la seva protecció és benvingut”.

Però també se sap que el decret no serà la solució immediata. “És necessari perquè donarà eines per regular impactes a escala autonòmica, però falta que es doti de personal i recursos”, opina la investigadora de l'IMEDEA Raquel Vaquer. “Sense un nombre d'agents de medi ambient suficient que puguin sancionar quedarà en paper banyat. Ara les barques informen i no sancionen, hi ha sensació d'impunitat i se seguirà fondejant de forma incontrolada”, conclou. ●

Maties Lorente | @mtslorente

Quan arribem a l'últim pantalà de Portocolom, situat a Es Riuetó, just abans d'enfilars el camí del far, Orestes Pérez, Miquel Àngel Lobo i Xisco Andover ja ens estan esperant a la coberta del llaüt *Posidònia*. El *Posidònia*, que “fa 35 pams” –uns 7,20 metres de llargada, segons ens explica Andover quan pugem a bord–, és una de les embarcacions que utilitza la Plataforma Salvem Portocolom per fer seguiment dels ancoratges sobre les praderies de la planta marina endèmica de la Mediterrània que s'estenen a l'entrada del port natural que la mar forma en aquest municipi adscrit a Felanitx, al sud-est de l'illa de Mallorca. “La plataforma va néixer ara fa quinze anys, quan Jaume Matas era ministre de Medi Ambient. Hi havia un projecte per construir un passeig marítim que envoltés tot el litoral, cosa que vam considerar una bogeria”, comenta Lobo. “Gràcies a la lluita vam aconseguir aturar el projecte i d'una cosa es va anar passant a la següent”.

“Les sortides per protegir la posidònia les fem en funció dels vaixells que hi ha a la badia”, ens expliquen mentre soltem els caps que ens amarren al moll i maniobrem per dirigir-nos al canal d'entrada al port, que s'estén entre les dues llengües de terra que tanquen la badia, anomenades punta des Raconàs i punta de Ses Crestes. És justament en aquest canal, situat a la bocana del port, on es troben les deu hectàrees d'alguers i on, malauradament, més embarcacions fondegen per passar unes hores, la nit o diversos dies.

Si es vol ancorar una embarcació a Portocolom, en l'actualitat es disposen de tres vies: tenir un amarrament al Club Nàutic; fer servir alguna de les boies instal·lades per Ports de les Illes Balears i gestionades conjuntament amb el Club, situades a la clapa d'arena més gran de la badia, o fondejar lliurement. “El problema és que com que el cost dels amarments i de les boies és molt elevat, moltes de les embarcacions decideixen fondejar lliurement, quasi sempre damunt de la posidònia”, argumenten els membres de la plataforma. Lligat a aquesta qüestió fan servir una expressió que no esperàvem escoltar lluny de terra ferma: la *gentrificació de la mar*. “La mar s'ha convertit en un espai que només poden gaudir les persones amb més recursos econòmics”, relata Orestes Pérez. “En els últims anys hem vist com moltes persones d'aquí, que tenien una barca petita amb què sortien a navegar, han hagut de desfer-se'n perquè els resultava molt car mantenir els amarratges i cada cop aquests estan destinats més a les embarcacions estacionals, principalment turístiques”. “Fins i tot han desaparegut els rodamons de la mar: persones que navegaven en solitari, habitualment del nord d'Europa,

r des de la base

ca, durant una jornada de vigilància de la posidònia
alguns casos, l'administració no porta a terme correctament

Activistes de Salvem Portocolom adverteixen al patró del 'Magallán' que està fondejant sobre posidònia / TOMEU MESQUIDA

i que passaven llargues temporades a la badia", puntualitza Lobo. És per aquest motiu que des de Salvem Portocolom han fet una proposta perquè s'habiliten boies d'amarratge lliure fora de les praderies de posidònia, per possibilitar a les embarcacions poder fondejar a la badia sense haver de pagar un preu excessiu i sense fer malbé els recursos naturals.

L'avançada del vaixell de vigilància

Amb els espetecs rítmics del motor del

llaüt com a banda sonora, comencem a surar per les primeres mates de posidònia, que, tot i estar a uns cinc metres de profunditat, són visibles des de la superfície. "Quan es veu el fons més fosc, vol dir que la planta està viva, mentre que si es veu més clar, la posidònia és morta", ens detalla Orestes Pérez. És un dissabte assolellat i amb la mar en calma de començaments de juliol, però la massificació del port no ha arribat al punt àlgid de l'agost. Tot i això, de seguida trobem un vaixell que podria estar ancorat a sobre de la fanerògama marina. Androver, al timó del llaüt, ens apropa a la nau, mentre Pérez treu un mirafons, un instrument amb forma cònica amb un vidre a la base que, com el seu nom descriu, serveix per observar el fons marí des de la superfície. Pérez confirma que el vaixell, un veler d'uns 15 metres d'eslora, anomenat *Magallán* i de bandera britànica, està ancorat a la posidònia. Es prepara per la immersió: neoprè, aletes, màscara, tub... i GoPro. A més de vigilar i informar les embarcacions que estan en situació il·legal, una de les tasques que duen a terme des de la plataforma és documentar audiovisualment les infraccions per fer denúncies a través de les xarxes socials o poder fer servir les imatges com a prova en cas de denúncia per part dels agents de medi ambient.

La immersió confirma l'ancoratge sobre les praderies de posidònia. Els membres de Salvem Portocolom ens expliquen que les àncores no són l'únic problema: sovint la cadena que les uneix a les embarcacions escombra el fons, incrementant el dany a les praderies. És el cas del *Magallán*. En sortir de l'aigua, el patró del veler es troba a la coberta, encuriosit pels moviments de l'activista. Pérez li explica en anglès que està cometent una il·legalitat i que pot fondejar una mica més avant sobre una clapa de sorra. L'home ho comprèn de seguida i comença les maniobres

per aixecar l'àncora. "Molt sovint ens toca fer pedagogia, molta gent no sap què fa". I no cal que siguin estrangers. Pérez ens explica que han hagut de conscienciar molta gent local. Mentre conversa amb el patró de l'embarcació, apareix la llanxa de vigilància de posidònia, que forma part de la dotació de quinze embarcacions que vigilen les Illes. La dirigeix Paco *Malamar*. És el malnom que han posat els activistes al seu patró, ja que segons ells "és l'excusa que sempre utilit-

za per no sortir a patrullar: fa mala mar". És un home d'uns seixanta anys, que no parla l'anglès. "Això fa molt complicat poder informar les embarcacions mal ancorades: quasi tots són estrangers i no coneixen l'idioma", es lamenta Lobo. L'embarcació de vigilància es retira en veure que el patró del *Magallán* es mou en cerca de la sorra.

Abans, però, *Malamar* ens assenyala un altre veler. És el *Maïtina New*, una mica més gran que el *Magallán* i de bandera belga. "El patró no hi és, deu haver baixat a port", ens diu l'agent de vigilància. "No sé com s'ho fa però mai els troba a bord", ens comenta amb sorna Lobo.

El vaixell està a unes desenes de metres d'on fondejava el *Magallán*, que ja es mou mentre el patró ens diu adeu amigablement. En aquesta ocasió, l'àncora i la cadena són més grosses, però, com en el cas del *Magallán*, estan a sobre de la posidònia. En les seves immersions, Pérez ha agafat grapats de posidònia arrancada del fons, just per on passa la cadena. Com que el patró no hi és, decideixen fer unes fotos amb un gran plafó que mostra un senyal de prohibició a sobre d'una àncora que resta damunt la planta marina. Amb l'ajuda d'uns ploms i una corda, aconsegueixen fixar-la a l'àncora del *Maïtina New* per poder prendre-li unes fotos. "De vegades els deixem també cartells més petits lligats amb brides a la cadena", ens explica Pérez.

És l'última acció del dia. La família d'Andruver l'espera al pantalà d'Es Riuetó per poder gaudir d'un dia de barca i blau marí. Tornem per on hem vingut i ens expliquen que avui no hi havia gaires vaixells i que eren petits. Arribem al moll i les espetegades cessen i, en certa manera, descansen. "Seria fantàstic tenir un motor elèctric", ens comenta el patró del *Posidònia*, "però valen 60.000 euros!". És un dissabte de principis de juliol, un dia més d'activisme i denúncia dels membres de la plataforma Salvem Portocolom. ●

Amb el motor del llaüt com a banda sonora, surem per les mates de posidònia, que, tot i estar a cinc metres de profunditat, són visibles des de la superfície

Un dels activistes li explica en anglès a un patró que està cometent una il·legalitat i que pot fondejar una mica més avant sobre una clapa de sorra

SORRES ROBADES

El sistema de dragatge de sorra del fons marí per a refer durant l'estiu les platges del Maresme posa en perill diverses espècies de peixos, crustacis i mol·luscs

Júlia Gamissans Martínez | @GamissansJulia

Des de 1987 s'han dragat 9.500.000 metres cúbics de sorra de les costes de la comarca del Maresme (Barcelona) per omplir les platges del litoral. Una quantitat que permetria cobrir de dalt a baix el Camp Nou fins a quatre vegades. Però la justificació és que esdevé necessària per gaudir d'un estiu de tovallola, para-sol i pell torrada.

La draga garanteix que totes les persones assedegades de sensació Estrella Damm visquin un bon estiu, i que la costa sigui atractiva per al turisme. Consisteix a extreure quantitats molt grans de materials subaquàtics i traslladar-los a les platges que el mar ha fet desaparèixer, un procés que es dona a molts llocs dels Països Catalans durant la primavera, després que l'hivern buidi de sorra la costa.

Jaume Soler és membre de la Plataforma Preservem el Litoral, un col·lectiu de defensa del territori del Maresme. La comarca és un exemple clar del que suposa el dragatge de fons marí per "regenerar" les platges. Soler afirma que molts ajuntaments costaners, després dels temporals i per preparar-se per a l'estiu, "piquen a la porta del Ministeri per demanar que forneixin les seves platges". L'administració de l'Estat espanyol aplica una solució immediata a la "situació d'emergència": regenerar les ribes marítimes a partir de la sorra de mar endins. Veus expertes consideren que aquesta estratègia només dona resultats a curt termini i no incorpora cap estudi d'impacte ambiental.

Les intervencions per pal·liar els efectes dels temporals destrueixen el fons marí, fan retrocedir els alguers i alteren tot l'ecosistema. José Manuel Juárez, el patró major de la Confraria de Pescadors de Barcelona, lamenta que on excaven les màquines de draga són els espais de cria i alimentació de moltes espècies. "Allà creix la sèpia, el xanguet, la sardina i el calamar", afirma. A més, recorda que l'any 2009 les petxines i les aranyes es van extingir i el pop està pel camí de fer-ho. Totes eren espècies que depenien de la sorra que s'està utilitzant per crear paratges artificials. La pèrdua de flora i fauna té conseqüències negatives per a l'activitat pesquera del Maresme: "Abans hi havia dotze pescadors artesanals a Mataró, ara només en queden dos", realça Juárez. El 80% del peix que es comercialitza a Catalunya prové de Galícia i només part del 20% restant és del litoral català, detalla el gerent del Gremi de Peixaters de Catalunya, Josep Moreno.

La sobreexplotació, urbanització i impermeabilització de les conques hidrogràfiques ha provocat una regressió progressiva de les platges: "Aquestes no desapareixen a causa dels temporals. És la construcció de ports esportius, la col·locació d'espigons i el mal disseny de la costa el que n'ha causat la regressió", afirmen des de la Plataforma Preservem el Litoral. Les zones més afectades són les pròximes al Barcelonès: Premià de Mar, Vilassar de Mar i Cabrera de Mar. Aquestes es troben més lluny de la Tordera, que és la principal font de sediments, ja que la dinàmica natural del transport de dipòsits va de llevant a ponent. Enric Sagristà, investi-

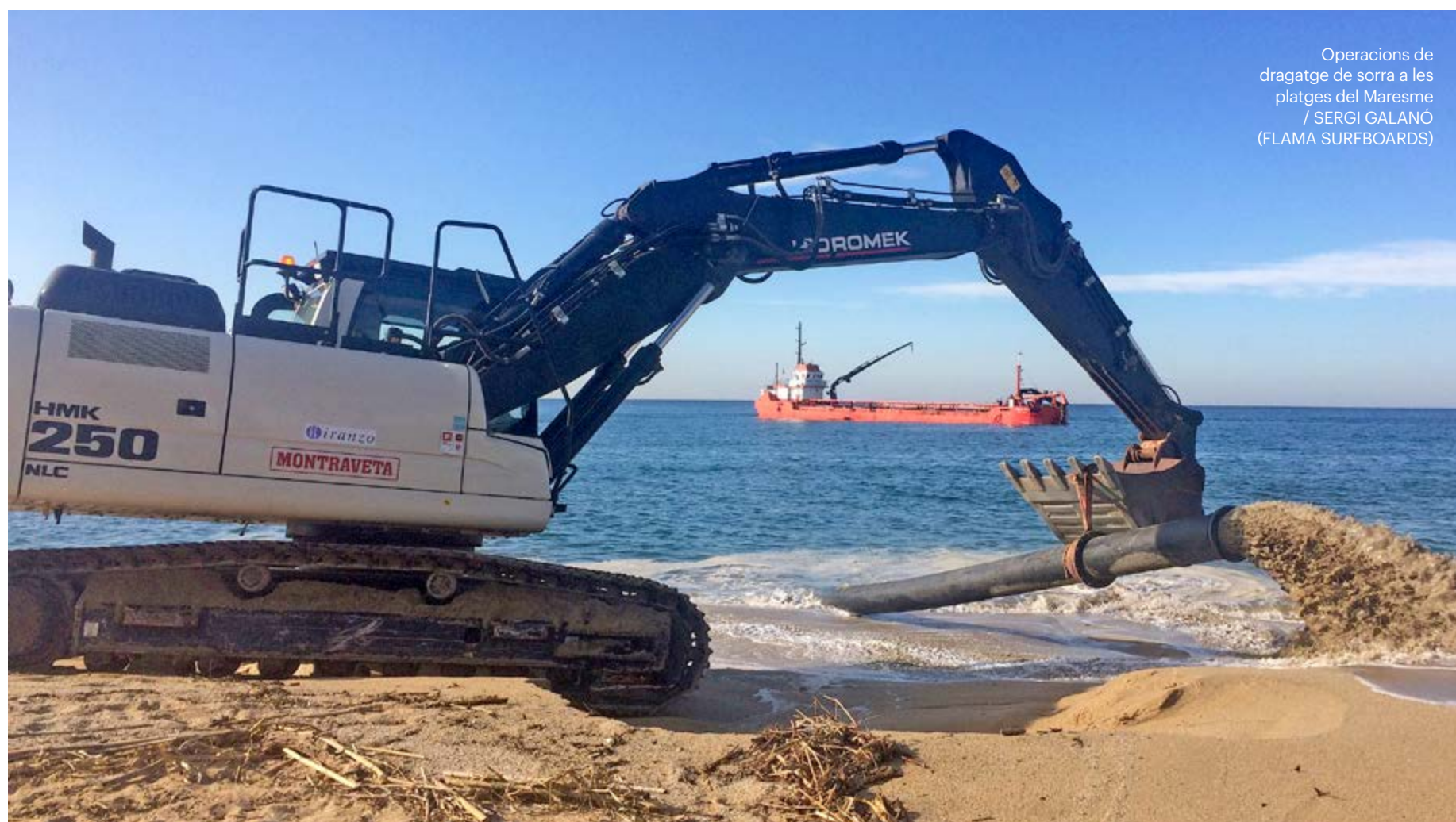
gador i geòleg del Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB), assegura que el principal problema de l'extinció de la costa del Maresme és el soterrament de les rieres, que eren les encarregades del transport de sediments, i també s'hi suma el retrocés del delta de la Tordera.

No obstant això, el 2014 el Ministeri espanyol d'Agricultura i Pesca va aprovar un pla d'actuacions per al litoral del Maresme anomenat *Informe tècnic d'estratègia d'actuació al Maresme*. Aquest document segueix basant-se en les mateixes pràctiques aplicades amb anterioritat: espigons, esculleres i dragatges en moments puntuals. Segons Jaume Soler, l'únic objectiu que té el document és el de preservar la platja per al turisme i "crear zones de bany com a Barcelona". El projecte suposa una gran despesa pública i una modificació de la morfologia de la costa maresmenca. Es pretén construir 23 espigons al llarg del litoral, que mantindran les platges, i, per contra, les aïllaran i evitaran la seva regeneració natural. El disseny jugarà amb l'edificació d'espigons en forma de "L" i de dics paral·lels a la costa, els quals també tindran conseqüències estètiques a les zones d'interès paisatgístic.

El 17 de juliol el grup comarcal de la CUP del Maresme va presentar una moció al Consell Comarcal per exigir la suspensió de l'informe i l'aturada del dragatge del fons marí, la qual va ser rebutjada per la majoria del ple. Només ICV va donar-hi suport. La moratòria al·legava la creació unilateral per part del Ministeri d'un projecte que no inclou la ciutadania, ni el sector de la pesca, ni el moviment ecologista, ni els consorcis ni el Consell Comarcal. Tanmateix, el grup polític i la Plataforma Preservem el Litoral segueix lluitant per la suspensió immediata del pla d'actuació del Ministeri es-

Les zones més afectades són les pròximes al Barcelonès: Premià de Mar, Vilassar de Mar i Cabrera de Mar

Els ports esportius generen un excés de sorra a la part de llevant dels dics i deixen d'alimentar la zona de ponent

Operacions de dragatge de sorra a les platges del Maresme / SERGI GALANÓ (FLAMA SURFBOARDS)

panyol. Reclamen la creació d'una taula de treball amb tots els agents implicats per fer conèixer la problemàtica i trobar de manera participativa una solució sostenible al problema de les costes. “Només responen a les xanquetes i no als ecosistemes que s’han de mantenir”, diu el regidor de la CUP a Mataró, Juli Cuéllar.

D'altra banda, l'informe s'oblida d'encarar temes necessaris com la modificació del model de gestió de l'aigua i el no compliment del compromís *bypass* per part dels ports esportius. Quan es construeix un port esportiu s'ocupa un espai de domini públic i es crea una barreira artificial que frena el flux natural de l'aigua. Aquests generen un excés de sorra a la part de llevant dels ports i deixen d'alimentar la zona de ponent. Per això, a les concessions administratives s'estableix l'obligació de mantenir el moviment natural de la sorra. El sistema utilitzat s'anomena *bypass* i, si s'apliqués, permetria la circulació dels corrents marítims que transporten sediments. “Però els ports no compleixen amb els seus deures”, assegura Jaume Soler. “Això només provoca que s'hagin de fer més actuacions d'emergència. Els ports surten guanyant perquè s'estalvien la gran inversió que suposa traslladar la sorra”, conclou. ●

La Goleta, insaciable

La platja de la Goleta, situada a Tavernes de la Valldigna, desapareix any rere any després de l'hivern. I any rere any, el Ministeri espanyol de Medi Ambient, a través de la Demarcació de Costes, empra centenars de milers d'euros a proveir de sorra l'indret. Enguany han sigut 678.000 euros, més d'un 40% del total de dos milions d'euros que ha invertit al litoral del País Valencià per la “regeneració” de les platges. El litoral veí de Cullera, situat al sud de la desembocadura del Xúquer, pateix processos semblants. Al Marenyet s'han realitzat actuacions

per aportar al voltant de 15.000 tones de sorra a la platja, desapareguda durant l'hivern, i 49.000 més s'han destinat a la platja del Brosquil. Ambdues obres han tingut un cost de 429.000 euros. Només a la demarcació de València s'han aportat 140.000 tones de sorra a les platges. El Ministeri espanyol de Medi Ambient també ha invertit al voltant de 875.000 euros en les platges del nord del País Valencià. Especialment a les de Borriana, Nules, Moncofa, Xilxes i Almenara –totes a la comarca de la Plana Baixa.

LLIBRETES I BOSSES DIRECTA

Pots comprar-les a la redacció (C. Riego, 37, Barcelona) o enviant un correu a directa@directa.cat amb el teu nom, cognom i número de subscriptora i et farem arribar informació de com fer-ho.

Tens fins al 9 de novembre per fer la compra per correu!
(Es cobraran despeses d'enviament)

Subscriptores: **5 €**
No subscriptores: **6 €**

Directacoop

Barcelona Turisme

Daniel Pardo,

activista per un turisme sostenible

“Hi ha un imperatiu que ens diu que hem de viatjar molt, com si això fos un valor en si mateix”

Text: Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega
Fotografia: Víctor Serri | @ittos_

El turisme mou cada any més de 1.200 milions de persones per tot el món, segons l'Organització Mundial del Turisme. Milions de turistes agafen avions i reserven hotels o allotjaments a través d'Airbnb i una proporció significativa tria Barcelona, que és la cinquena destinació d'Europa. Arran de terra, la massificació turística té uns impactes devastadors per a les persones, que l'Assemblea de Barris per un Turisme Sostenible (ABTS), integrada per prop d'una trentena d'entitats, no es cansa de denunciar. En una lluita desigual, l'ABTS intenta combatre l'actual model amb accions com la denúncia dels pisos turístics il·legals o dels impactes dels creuers. A les portes de les vacances d'estiu, amb el portaveu de l'Assemblea, Daniel Pardo, ens submergim en el fenomen i les resistències.

Te'n vas de vacances? Vull marxar de vacances en algun moment a l'agost. Es barregen coses personals i polítiques: per una banda, no ho he planificat i, per l'altra, fa temps que em fan força mandra les masses i quan ja comences a tenir més percepció del que suposa la indústria turística, això s'agreuja. La gran contradicció que s'hi afegeix és que aquest any jo i unes companyes hem estat viatjant a altres llocs, precisament per fer crítica del turisme. Per tant, et trobes no contractant Airbnb ni hotels, però sí avions, per exemple, i utilitzant la mateixa indústria turística per fer-ne crítica. La contradicció existeix.

Quan viatgem, contribuïm a la gentrificació?

Cal conscienciar, mirar de fer un decreixement personal. Ens han venut i convençut que necessitem viatjar dues o tres vegades a l'estranger, si és a un lloc espectacular millor, i després penjar-ho a Instagram. És obvi que en una vida de ciutat capitalista moderna, hiperstressant, necessitem temps per descansar i cuidar-nos, però ni cal anar tan lluny ni on va tothom. Jo no soc cap exemple de res, però cada vegada més tendeixo a anar a veure persones més que llocs. Encara que sigui repetir, m'estimo més anar a veure persones. Hi ha un imperatiu difós que ens explica i ensenya que hem de viatjar molt, com si això fos un valor en si mateix. És obvi que conèixer llocs i cultures diferents enriqueix, però, d'una banda, el món no aguanta que tot el món ho faci i, de l'altra, no necessitem tanta freqüència. Totes podem fer una reflexió cap endins i mirar d'anar reduint la nostra petjada ecològica i turistificadora-gentrificadora.

Tot i així, cal posar el focus en la gestió i en el model turístic?

Totalment. Gran part de la responsabilitat és de la indústria turística internacional i dels poders públics, que tenen a veure amb el finançament de la ciutat i amb una

lògica ultraliberal que ha entrat a les institucions. Estan venent la ciutat com a objecte de consum. Aquesta col·laboració publicoprivada és la que porta a una explotació de consum principalment turística dels territoris en general, i aquesta entesa és la principal culpable dels processos d'expulsió que s'estan produint a tot el món i al sud d'Europa en particular.

Un exemple d'aquesta col·laboració és Barcelona Turisme. Si l'Ajuntament de Barcelona és conscient que calen canvis en el model, per què continua promocionant amb diner públic la indústria turística?

L'explicació que s'endevina és que l'Ajuntament prefereix fer aquesta promoció amb el sector privat que deixar que el sector privat la faci sol. Nosaltres no la compartim, som partidàries d'aturar la promoció pública, però és veritat que això portaria a una promoció estrictament privada, i possiblement molt més agressiva. Si l'Ajuntament decideix apostar per un decreixement turístic i per la generació i promoció d'altres economies, que faci pedagogia cap enfora i digui: “Escolteu, gent que voleu visitar Barcelona, ens feu un gran honor, però involuntàriament esteu contribuint a fer un gran mal a la ciutat, com buidar-la o empitjorar les condicions de vida de la població...”. Això no ho ha fet ningú. Crec que Amsterdam ha arribat a aturar la promoció turística internacional, però ningú s'ha posat a dir: “No necessitem tant turisme, tant turisme ens fa mal”. Cal una aposta decididíssima per una altra economia per a la ciutat.

La indústria turística mou molts diners, però alhora sovint se sustenta amb treballs temporals i precaris. Una de les apostes podria ser municipalitzar o cooperativitzar algunes empreses? A Roma, per exemple, l'empresa que ven les entrades del Colosseu és una cooperativa.

Seria una opció a explorar. Una de les empreses que explota el bus turístic a Barcelona és pública i l'altra

privada; no tinc les dades de les condicions laborals, però segurament hi ha diferències. Tampoc idealitzaria el model cooperatiu o més aviat tindria en compte que també es poden fer servir les cooperatives per amagar males condicions laborals. A més d'intentar revertir els beneficis del turisme d'una ciutat en la població, hi ha moltes mesures per al decreixement que no estan tan lluny. Actualment, les males condicions laborals abarateixen costos al sector privat. Estem subvencionant la indústria turística de moltes maneres: laboralment, amb subvencions, fiscalment, amb avantatges... Hi ha tot un seguit de facilitats bestials que no tenen molts altres sectors més necessitats. Això recorda molt a les dinàmiques de la bombolla immobiliària.

El col·lectiu de cambreres de pis, les Kellys, per exemple, han proposat un segell de treball just i de qualitat per als hotels...

Desitgem que aquesta iniciativa esdevingui gran i tant de bo els portals internacionals d'hotels se la facin seva. Hi ha experiències similars als Estats Units i funcionen. No acaben amb els hotels que tenen males praxis, però hi ha gent que sí que ho valora i mira si l'hotel on vol anar té el segell. És important i és una manera de corresponsabilitzar el turista.

Al marge de canviar les condicions laborals del sector, és obvi que hi ha una dependència del turisme. És possible un turisme sostenible?

Quan parlem de turisme sostenible, a Barcelona és una entelèquia. Caldria un turisme que convisqués amb una ciutat autosostenible, que vol dir que pugui mantenir-se com a tal, entenent per ciutat la seva població. Avui dia, la indústria turística i el fenomen està expulsant gent dels barris. Per una banda, com explica molt bé Agustín Còcola, té a veure amb l'allotjament turístic i l'habitatge i, per l'altra, té a veure amb el desgast que suposa la convivència quotidiana, minúcies que dia a dia van creixent i que generen una gran incomoditat, una hipersensibilitat a tots aquests problemes. Des de la subjectivitat personal es fa duríssim i planteja un dilema: faig de la meua vida una resistència, i això no es pot exigir a tothom, o me'n vaig. I també entren en joc les possibilitats de cadascú, perquè una veïna del Gòtic

“ ”

Les subvencions a la indústria turística recorden molt les dinàmiques de la bombolla immobiliària

No estem anant cap a una *venecització* de Barcelona però probablement sí del districte de Ciutat Vella

que no té gaires mitjans i té el pis en propietat o un lloguer de renda antiga potser no pot canviar o ha de marxar a Sant Celoni. Per tant, tampoc és una decisió personal, té a veure amb allò material. Entenem que la possibilitat d'un turisme sostenible requereix decreixement turístic, i això està molt relacionat amb el monocultiu. Qualsevol que tingui una mirada mínimament crítica té clar que qualsevol monocultiu és negatiu per a l'economia de la ciutat i normalment també per a la vida quotidiana de la població. En el cas concret del turístic, trobem un sector molt ambiciós, expansionista, que sempre està mirant de guanyar més i més espai. D'alguna manera, no hi ha terme mitjà entre la lògica de creixement infinit i el decreixement. Qualsevol via del mig acaba sent creixement.

S'ha fundat la xarxa SET de ciutats del sud d'Europa contra la turistificació. Es tracta d'un fenomen global amb conseqüències similars a escala local?

Les dinàmiques són molt similars i el que pot canviar són les percepcions locals. Per exemple, a Venècia el procés ha estat molt llarg. Quan va començar el període de turistificació -a principis o mitjans dels 90- no hi havia les eines per defensar-se, i la turistificació del teixit econòmic és molt gran. També hi ha Lisboa, on el procés és molt recent, però ha arribat en un moment de crisi econòmica i austeritat en què costa pensar en alternatives. En tots dos casos, pràcticament no hi ha cap altra opció econòmica i costa molt conscienciar la població. Si hi penses, la gent acaba acceptant allotjament, massificació... però no una alternativa. Estan començant a posar-ho en qüestió, però no resulta igual

de fàcil que aquí. Aquí hi ha més receptivitat i crec que té a veure amb un recorregut dels moviments socials, amb lluites anteriors -per exemple, el Fòrum de les Cultures-, i també suposo que amb el fort moviment veïnal històric. Per molt insuficients que ens semblin els discursos de l'Ajuntament de cara al turisme, el fet que s'emetin discursos que no entomen sense més el que diu el sector privat i s'hi enfronten en certs casos fa una diferència, té una altra legitimitat per al gran públic, crec que fan pensar.

Barcelona es convertirà en una Venècia?

Diria que no estem anant cap a una *venecització* de Barcelona però probablement sí de Ciutat Vella. Nosaltres encara creiem en la possibilitat de revertir-ho, si no, no seríem aquí. D'altra banda, m'agradaria reivindicar Venècia. He tingut la sort d'estar-m'hi tres mesos, perquè ens van convidar a una trobada de béns comuns, patrimoni i turisme. Vaig poder visitar la gent i vaig veure que efectivament hi ha comunitat i em va trencar un tòpic i me n'alegro molt. Hem de demanar disculpes per dir sempre "Barcelona, la ciutat morta"; no podem donar barris ni ciutats per perduts. Venècia té teixit, té lluita, té una pressió bestial però s'estan fent coses interessants.

Més enllà de la gentrificació, la turistificació substitueix una comunitat per una "no comunitat" que està de pas?

A la ciutat estem vivint processos de gentrificació paral·lels en molts barris: al centre, al Poble-sec, a Sants, a l'Eixample, a Gràcia o al Poblenou, i tinc la impressió que

és una dinàmica global. Abans es gentrificava un barri o fins i tot un carrer, però ara és un procés més ampli. És difícil posar límits. Diria que el procés de turistificació és més pervers, perquè el de gentrificació, tot i ser de classe, molt injust i dur, inclou com a mínim una possibilitat de comunitat. Ens expulsen del nostre barri i trobem habitatge en un barri més barat, però no t'atures a mirar quin preu tenia aquell barri fa un any i mig i, involuntàriament, encara que no et quedin gaires més opcions, també hi estàs participant. No cal flagel·lar-se, però som elements necessaris d'aquest procés.

Com afecta la massificació turística a la vida quotidiana d'una persona?

Bàsicament té a veure amb la dificultat creixent de fer comunitat. Encara que volguessis quedar-te, hi ha gent que marxa i perds teixit: el comerç de proximitat, d'ús quotidià, petit comerç... I això et complica la vida, t'has de desplaçar més i naturalment tendeixes a evitar certs llocs. Sovint perds motivació per estar al carrer, a la plaça, senzillament no fent res, que és una cosa molt sana. Costa més trobar-te el veí, l'amic o el comerciant, però també perquè encara que hi siguin hi ha molta gent pel mig: terrasses, vehicles de mobilitat personal... Hi ha un munt de soroll espaiat. Tot això va generant un desgast i crec que encara que sigui una experiència petita paga la pena explicar el funcionament de Fem Plaça. El col·lectiu de Ciutat Vella persegueix la informalitat. Consisteix a escollir una plaça que té algun problema dels que hem esmentat, convocar-hi una trobada i demanar a la gent que porti el que vulgui per bere-nar. En realitat és absolutament artificial el fet d'arribar

a aquest extrem per trobar una certa naturalitat. Tampoc podem oblidar la qüestió del soroll, i especialment el nocturn. El model turístic es basa molt en la indústria de l'oci nocturn i hi ha zones que són autèntics drames; en aquest sentit, Agustín Coccola parlava directament de problemes de salut mental. Això ataca els nervis de la gent, el fet de no poder dormir. I conclouia que el turisme és un problema de salut pública i això hi ha molta gent que no ho té present.

Una de les icones de la turistificació és Airbnb. Com pot ser que encara hi hagi pisos sense llicència i quin impacte té la plataforma sobre el dret a l'habitatge?

Tinc molts dubtes sobre la reversibilitat del procés. És a dir, una vegada que l'habitatge assoleix aquest nivell de mercantilització és molt difícil tornar enrere. Els pisos que hem denunciat i hem aconseguit que fossin retirats del mercat per dies, han anat al lloguer per mesos, que ja és legal, però no entren al circuit del lloguer residencial. És obvi que això no s'aconsegueix només amb multes. Calen més normatives, una regulació més restrictiva... No sé ben bé com s'hauria de fer. No tenim una solució clara més enllà d'idees poc possibles com la municipalització del sòl, que en el marc legislatiu europeu difícilment tindria encaix. Globalment, el volum d'anuncis a Airbnb no s'ha reduït. Ara estem a l'expectativa, perquè a principis de juny l'empresa va dir que començava a retirar-ne alguns.

Però és l'Ajuntament el que revisa Airbnb...

És absolutament pervers. L'Ajuntament està treballant per a Airbnb, quan el registre de llicències de la Generalitat és públic i s'actualitza periòdicament; per tant, l'empresa podria fer la verificació directament. Però, de moment, el que es fa és retirar a posteriori. Sabem que dels pisos que tenim com a indicadors n'hi ha que han desaparegut, però els trobem en altres plataformes, que segons l'Ajuntament porten més temps complint. Homeway n'és una, que tot i que es va comprometre a publicar allotjaments amb número de llicència, els posaven en diversos anuncis i hi havia números que no tenien res a veure. L'Ajuntament és incapaç de gestionar tot això perquè implica un exèrcit de funcionaris.

Ja fa un any i mig a Barcelona va entrar en vigor l'anomenat PEUAT, la primera regulació del conjunt dels habitatges turístics. Es va perdre una oportunitat per protegir tots els barris?

Absolutament, i aquesta era la nostra proposta: moratòria d'allotjaments turístics. Sembla que formalment i tècnicament no es pot fer, però pots anar restringint-ho fins que allò que deixes és pràcticament zero. Quan es poden donar llicències a un altre barri estàs fomentant que marxin cap allà, perquè la pressió turística existeix i perquè la dimensió i les distàncies dins la ciutat de Barcelona són ridícules en el context global. L'Ajuntament ha estat fent servir criteris urbanístics i normalment aquestes eines et permeten actuar quan ja hi ha un mal fet. Hauria calgut una interpretació molt més agosarada i possiblement més atacable a nivell jurídic -i el PEUAT ja ho ha estat. L'Ajuntament de Barcelona té molt a dir, però la Generalitat també i la resta de l'àrea metropolitana: Badalona, Sabadell, l'Hospitalet... No ens hem posat a mirar què està passant amb l'allotjament turístic formal i informal en aquests municipis. La moratòria hauria portat més habitatges turístics cap a l'Hospitalet, per exemple.

Via mar, amb els creuers que arriben a Barcelona, però també a Palma o a València, també es genera un fort impacte, sobretot mediambiental. Encara se'n parla poc?

És clar que el factor propi més clar i més diferenciador del turisme de creuers és l'afectació ambiental de la qualitat de l'aire. A les Balears pateixen el turisme de creuers i tenen un problema molt específic amb la destrucció de la posidònia del fons marí. Tot i que hi

“ ”

Hem de demanar disculpes per dir sempre 'Barcelona, la ciutat morta', no podem donar barris ni ciutats per perduts

L'aeroport és més tabú que els creuers, l'avió està molt més estès com a transport però no volem sentir-ne crítiques

ha un pla en l'àmbit europeu per reduir la contaminació, en el millor dels casos utilitzaran uns combustibles impensables a nivell de terra, dels quals mai s'ha pogut mesurar bé l'afectació real. Hem fet reiterades peticions a l'Ajuntament perquè entomi la responsabilitat, que hauria de ser del Port de Barcelona, una institució que facilita dades gens creïbles. És urgent en termes de seguretat pública concertar l'afectació dels creuers, però tampoc podem perdre de vista els avions, que contaminen un munt. Aquests dies, la gent de Palma que protestava a l'aeroport ha donat dades d'un vol cada minut. És impossible que això sigui sostenible pel que fa al moviment humà i de subministraments -és un sobreconsum exagerat. Fins ara hem posat molt el focus en la qüestió dels allotjaments, però per molt que els arribéssim a controlar, tal com funciona l'economia, si no n'hi ha es creen i, per tant, ens hem de fixar també en la qüestió dels fluxos i la mobilitat. Cal començar a racionalitzar i arribar a acords a escala de ciutat sobre quanta gent ens podem permetre que arribi a la ciutat per cada mitjà. És una assignatura pendent. El tema de l'aeroport és encara més tabú que els creuers. L'avió està molt més estès com a mitjà de transport, no volem sentir-ne crítiques. Portem setmanes sentint que s'acorden dos vols més cap a Pequín i no hi ha pràcticament ningú que ho posi en dubte. Com més vols, millor.

Amb tots els efectes que té el turisme, hi ha una manca de participació?

Participem en el Consell de Turisme i Ciutat, a través d'entitats. Té un punt interessant perquè el sector privat, els lobbys, han d'escoltar coses que mai havien escoltat i alhora és un espai de diàleg limitat però que està bé que existeixi. D'altra banda, és altament frustrant. Nosaltres sempre hem dit que no ens pots donar la mateixa legitimitat a nosaltres que al sector privat, que hi és pels diners. Fa bastant temps que vam adonar-nos que la qüestió de model de ciutat i turisme implica un procés d'aprofundiment democràtic molt gran. Parlem de sobirania econòmica, que la ciutat pugui decidir democràticament, de manera dialogada i consensuada a què vol dedicar els esforços econòmics de la ciutat en funció de necessitats, recursos i efectes. ●

a doble espai

Neuroeducació, proper repte

Cal fer una crida a la rebel·lió a les aules a partir del setembre. Una crida a fer “l’escola de la República” sense cap estructura d’estat perquè ho és ella mateixa

Salvador Nos-Barberá
Neurocientífic, PhD

Els neurocientífics hem passat fred fora del laboratori els darrers cinquanta anys. Tant que sense adonar-nos-en anàvem fent via i publicant en revistes científiques que ningú coneix. Fins i tot vam tombar el mite de la bilateralitat dels hemisferis del cervell, un de dona i un d’home. Som més iguals que no pensàvem.

Ara el risc és passar-se de frenada. Que no vulguem explicar-ho tot en termes de *neuro-algo*. Passar del *psico* al *neuro*. Parlem de neurodidàctica, de neuromàrqueting, de neurolingüística...

De les neurociències, les ciències de l’educació i la psicologia educativa, passades per la batedora, surt la neuroeducació. Tant de bo no sigui només un pont per creuar o transitar d’una disciplina a una altra, mirant d’evitar precipitar-nos a l’abisme. La LOMCE, la de torn, és l’abisme?

Seguim insistint -amb excepcions, és clar- en un model d’escola decimonònica per a formar obrers disciplinats que facin anar la màquina de vapor... Però les fàbriques ja han tancat.

Amb un fracàs escolar -no acabar l’ESO- que ens situa al capdamunt del rànquing europeu davant de Romania i Malta, dupliquem el 10% de mitjana de la UE i quedem lluny del 15% fixat com a objectiu, ara ja inassolible, per al 2020. Grans “leyes de educación” canviades cada cinc anys i una llei catalana amb el reglament sense desenvolupar, aguanten la pèssima salut de ferro del sistema. I si l’aportació de la neurociència fos la darrera “oportunitat” per entendre l’educació com un dret i no pas com una obligació?

Com es construeix una escola des de la neuroeducació?

La bona notícia és que ja n’hi ha moltes... al món! La dolenta, que sovint són considerades rareses acceptades per l’establishment perquè queda bé que hi hagi de tot. De seguida se’ls col·loca l’etiqueta d’“alternatives” en lloc de “minoritàries” -que és el que de veritat són- i solucionat! “Ah, portes els fills a una escola alternativa? I quan arribi a batxillerat què? No et fa por?”. Però si ets tu qui hauries de tenir por!

L’escola del futur? Ja fa anys que anem tard. La del present és obsoleta i ho sabem. Volem “innovar” (que potser no cal) però ho fem a força de recuperar models de fa cent anys. Segur que Rudolf Steiner, si reinventés la seva Waldorf, tiraria ara d’“eurítmia” o muntaria una flashmob espectacular al carrer? Treballar per objectius (sovint “fum”) fa cent anys que es feia, ara descobrim els avantatges de respectar els temps i allò de no demanar al peix que pugui a l’arbre per ser “tots iguals”? Fer aflorar el talent de cadascú en lloc d’anestesià-lo... no sembla “modern”. És antic i en diem innovació!

Hem de ser més valents. Només caldria que penséssim en allò que funciona i en allò que no. Tant

L’escola és l’entorn i casa és la genètica. Tots dos àmbits han de fer surar el talent de la motxilla que portem incorporada

és l’etiqueta. És igual Montessori que Piaget! Agafem el millor de cada casa. Segur que el format de classe magistral és tan obsolet. A la vegada, segur que aquest és l’únic format vàlid en la discussió i transmissió del coneixement? Quin mal hi ha a escriure “gargots” (equacions) sobre la sorra mullada de la platja mentre hi caminem i discutim de l’entropia i la tercera llei de la termodinàmica? Pissarra efímera que s’esborrarà amb la propera ona. En lloc d’apunts ens quedarà a la memòria a llarg termini del cervell.

Diguem-ne com vulguem: *educació basada en l’evidència*, sembla que n’hem de dir. El terme està copiat del que a la medicina ja fa molts, molts anys que es va inventar, cap als 70 del segle passat. Però si copiem el grup Cochrane fem-ho bé. El jurament hipocràtic diu “primum non nocere” -almenys assurem-nos que no fem mal mentre “eduquem”.

Sí, és clar, potser sí que l’inspector de torn estarà temptat a obrir-nos un expedient i serem candidats a ser afusellats -metafòricament- a la tàpia de l’escola

(com Ferrer i Guàrdia... tot un honor!). Potser sí que tenim l’obligació de descobrir la sopa d’all al nostre entorn més immediat, tot acompanyant cervellets més feliços i personetes i persones riques en valors i no en síndromes i diagnòstics.

És una crida a la rebel·lió a les aules (no a les granges), tipus Orwell, a partir del setembre? Doncs, sí! És una crida a fer “l’escola de la República” sense cap estructura d’estat perquè ho és ella mateixa. I aquesta no ens la trobarà ningú perquè ni saben que la tenim! Pssst... que no se sàpiga!

Quins factors intervenen en l’aprenentatge a través de la neuroeducació? I en fem poc cas, encara.

La plasticitat cerebral, la neurogènesi i la interconnectivitat

El cervell és plàstic, flexible, deformable i adaptable, i ho és durant tota la vida, però força condicionat per l’entrenament que es va fer de bebè i de nen, quan es formen la major part de les xarxes neuronals. Cap

Quan de l'aprenentatge n'afloren emocions, afavorim la memòria a llarg termini i s'aprèn quelcom "per tota la vida"

/ ANNA BOHIGAS

als 10-12 anys esdevé crucial. La vida ens fa prendre una decisió brutal: desfer-nos de les xarxes neuronals que "no ens serveixen per res". Als 10-12 anys!!! Però neixen neurones cada dia i, si se saben connectar perquè tenim l'estímul adequat, no hem de patir. La interconnexió de tot amb tot és la clau de l'èxit. Tot i que és veritat que el cervell té zones especialitzades que regeixen cadascuna de les habilitats, només és una veritat a mitges. El més important és l'encesa de l'amígdala i que es retroalimenta tot, i per això ha d'estar tot connectat amb tot.

Entenem *grosso modo* per què en aprendre de memòria la taula del 7 -si no en queda altra- és millor fer-ho alhora amb un exercici motor com fer rebotar una pilota contra la paret tot caçant-la al vol? Interconnectivitat!

Les neurones mirall

Fa 25 anys, a l'àrea de Broca, relacionada amb el llenguatge, es van trobar un grup petit de neurones responsables d'una funció fascinant. Es van denominar *mirall*

perquè d'alguna manera fan que allò que observem a fora sigui projectat a dins. No, no. No són visió, són pensament! Són la base de l'empatia, de la imitació i, per tant, indispensables en l'aprenentatge.

Com que som éssers socials, la imitació i les habilitats socials són bàsiques en l'aprenentatge. Problemes en la connexió de les neurones mirall faran entre difícil i impossible algunes habilitats cognitives que s'acabaran traduint en conductuals. Hi ha qui s'obstina a dir-ne diagnòstics (els TEA, sí) i a "tractar-les" amb fàrmacs.

Les emocions

Naixem amb moltes ganes d'aprendre... a sobreviure. Però un cop assolit l'aliment i el contacte amb la pell -primera recompensa oxitocínica-, de seguida s'aprèn per "viure millor". I aquí sí que el fet emocional compta més que qualsevol altre factor.

L'emoció facilita i afavoreix l'aprenentatge si és positiva, però en la mateixa mesura el dificulta si és negativa. Això no vol dir que nen o adult no puguin

manegar i reconduir l'ansietat i l'estrès i reconvertir-lo en oportunitat, però si és aquest qui venç es curtcircuitarà l'aprenentatge i s'ha acabat el bròquil. És així, s'aprèn allò que interessa més. Podem afavorir la modulació de sentiments i emocions precisament per aprendre, però ha de ser divertit aprendre. Per això durant molts anys només s'aprèn des del joc.

Quan de l'aprenentatge n'afloren emocions, llavors afavorim la memòria a llarg termini i s'aprèn quelcom "per tota la vida". Ho veiem, amb tristesa, en persones amb alzheimer.

Trastorns de l'aprenentatge

A gairebé ningú se li acut clavar un cargol a cops de mall. Cada eina s'ha dissenyat per a un ús. Si no sabem quin és l'ús, per molt completa que sigui la nostra caixa d'eines... Res més inútil que un joc de claus Allen si no sabem per a què són. Plantilles per fer la L?

Parlem del calaix de sastre dels TEA, TDAH, etc. Per molt que insistim sobre allò que es veu, si no sabem per què passa, no en traurem res picant en fred. La dislèxia, la discalculia, la disgrafia... van al calaix dels anomenats "trastorns" de l'aprenentatge, però ni són tots el mateix ni els hem de viure així.

Si un cervell no funciona de la manera com volem perquè hem decidit que s'ajusti a un patró que n'hem dit de "normalitat", la solució (de què?) no és sotmetre'l "fins que n'apregui" a còpia de forçar. Potser el trenquem! Un pla de treball basat en una jornada interminable de sis hores assegut des de primeríssima hora del matí (perquè se'ls desperta trencant el ritme del son), i dues més a la tarda fent deures a casa, i després anar a fer esport perquè és sa i saludable... L'únic que fa és afavorir l'angoixa, i això sí que aprima, però el còrtex cerebral i l'hipocamp.

Cada nen té un camí i un recorregut d'aprenentatge singular i original, sempre. Com més aviat ajudem a descobrir-lo, millor (i després s'haurà de respectar i ser conseqüent a l'escola, a casa, arreu).

Experiència (entorn) o genètica? Qui mana més?

Naixem o ens fem? Just quan ens pensàvem que ho teníem resolt, resulta que no està tan clar. Totes les nostres habilitats i capacitats resulten influenciades pel factor genètic, pel patrimoni genètic que arrosseguem dels nostres parents ancestrals. Ara bé, l'experiència de cada individu és única i tot és més o menys modificable.

Si l'escola fos l'entorn i casa fos la genètica, no està gens clar que l'un sigui més que l'altre. Tots dos han de fer surar el talent de la motxilla que portem incorporada.

La neuroeducació potser ens dona una oportunitat per no fer més agrupacions de "normals" i "els altres" (mira que si tots som "els altres"?). Maneres peculiars de fer anar el cervell no tenen cura perquè no són cap malaltia, però cal entendre-les. Menys síndromes, més valors. És aquesta la lliçó de la neuroeducació? ●

pàgina oberta

Lliures i panxacontentes

“Quan intento tornar al cos de la dona jove de 26 anys, embarassada per primer cop, que fugia del coneixement físic propi de l'embaràs i al mateix temps del seu intel·lecte i la seua vocació, m'adono que estava realment alienada del meu cos real i el meu esperit per part de la institució -no del fet- de la maternitat” (Adrienne Rich)

Berta Florés | @berta_lg
Periodista

Com costa, això d'aplicar la teoria a la pràctica. Com costa, de vegades, no caure en contradiccions. I com costa, també, ignorar els grinyols que apareixen quan allò que sentim no encaixa amb allò que pensem; quan allò que fem no lliga amb allò que defensem. És un grinyolar molt característic, aquest que us dic, un sorollet íntim però molest amb una funció claríssima: que ens replantegem el que sigui que ha suscitat aquest brogit intern.

Els grinyols s'activen quan menys ens ho esperem, i no se'n van fins que els mirem cara a cara i actuem. A mi feia setmanes que m'empaitaven, però aquests dies de calor i piscines el seu soroll havia augmentat de decibels. Després del naixement del meu fill, ara fa just set mesos, la meua panxa ja no era com la d'abans. Estava inflada. I tova. I estranya. Durant l'hivern no em preocupava gaire, però a la primavera va començar a amoïnar-me més. I a l'estiu, quan he volgut banyar-me, m'he adonat que la meua panxa em molestava. Que no m'agradava. Que preferiria tenir-la com fa un temps. I que sovint, en un acte reflex i molt ridícul!-l'amagava cap endins perquè no es veiés tant la corba que feien els músculs del ventre on havia gestat el meu nen.

Per sort, un munt d'autores a qui admiro i amb qui convisc (viuen a les llibreries de casa, a la motxilla i a la tauleta de nit) m'observaven cada vespre i cada nit, callades,

des dels lloms de la seva bibliografia. Em miraven des de la saviesa, des del compromís, des del feminisme, des d'aquella sororitat que no jutja i que t'embolcalla, sense més. No feia falta que em diguessin gran cosa, de fet. En tenia prou que hi fossin i em fessin recordar allò que havien escrit. I quan més presents les tenia, a totes elles (Jane Lazarre, Adrienne Rich, Virginia Woolf, Maria-Mercè Marçal, Natalia Ginzburg, Montserrat Roig... i moltes més), més clar se'm feia que aquesta mena de conflicte amb el meu nou cos no tenia cap sentit.

Així que un matí, després d'una conversa amb una bona amiga, vaig decidir fotografiar-me la panxa -com tantes vegades havia fet durant l'embaràs, per cert- i mostrar-la a la gent. Perquè se'm va fer massa evident que durant els embarassos les nostres panxes es consideren boniques (en rebem imatges constantment!), però que després esdevenen invisibles. I que, de fet -i per desgràcia-, les úniques panxes postpart que ens arriben són les de famoses que els mitjans s'encarreguen de presentar en notícies que elogien la seva “ràpida recuperació” o la seva “esplèndida figura”. Com si els seus casos fossin la norma, en lloc de l'excepció.

Convençuda que n'érem moltes més, de dones que ens sentíem in-

/ MERCÈ MORENO

còmodes o poc contentes amb aquests ventres postgestacionals i diferents, vaig penjar la fotografia a les xarxes tot fent una crida a publicar-ne més. Volia reivindicar les nostres (noves) panxes i, alhora, convertir-les en referents. En poques hores la resposta havia superat totes les expectatives i des d'aleshores cada cop més dones s'han animat a fotografiar-se el ventre amb l'etiqueta #PanxaContenta (moltes gràcies, Bel Olid, per proposar-la). També n'hi ha que han gosat parlar obertament de les estries, de com els han quedat els pits després de la lactància, de les pors, de

les episiotomies, de les cesàries, de la quarantena, de les morenes, de les inseguretats, de les varius, de la tristesa, dels punts, de la sexualitat, de l'alegria, dels avortaments, de l'autoestima... Som dones que parlem des dels nostres cossos, des de la nostra experiència i amb una clara voluntat de resistència als ideals de bellesa (i de maternitat) amb què ens bombardegen.

La maternitat ha estat una experiència menystinguda i ignorada tant a la literatura com a la filosofia, com a tot arreu. I potser ja és hora que de mica en mica ens atrevim a explicar-la en primera persona i capgirem la pel·lícula (ensucrada, cruel i hipòcrita al mateix temps) que se'ns ha inculcat des que érem petites: una pel·lícula on s'han esborrat les vivències de les dones, a qui no se'ls ha donat mai veu. Perquè estimar-se a si mateixa és un acte revolucionari, que diuen. Perquè tot està dissenyat perquè no ens agradem. I com que no agradar-se és una manera de no respectar-se, de vegades ens toca parar les màquines de la inèrcia quotidiana i (re)pensar què sentim i què fem.

El #PanxaContenta vol ser, també, un punt de partida per evocar les panxes reals de les dones en qualsevol etapa vital: sempre. “Com que

la nostra experiència no està descrita -escriu Jane Lazarre al meravellós *El nudo materno*, publicat recentment per Las Afueras- hem de començar des del principi, i explicar en detall com és en realitat. Només així podríem alterar els termes i les teories que tracten sobre la nostra experiència i que ens exigeixen que sacrificuem el nostre propi coneixement davant la veritat establerta”. Començar des del principi no és fàcil. I trencar silencis encara ho és menys. No ens han educat per parlar de nosaltres... De fet, no ens han educat per parlar, sinó més aviat per escoltar i per dir que sí, que *vale*. Però suposo que per enfortir-nos ens toca sincerar-nos. I segurament és per aquest convenciment que provem d'assenyalar, una per una, les engranyifes d'un sistema on el nostre coneixement es menysté des de fa segles. On allò que compta i importa no té mai ni cos ni nom de dona. On els miralls que ens envolten reflecteixen models que no ens representen en res.

Potser del que es tracta és de mirar-nos. A nosaltres i entre nosaltres. I de trobar-nos. De ser-nos far i rem a la vegada. D'acompanyar-nos. I d'atrevir-nos a posar llum sobre les ombres que encara planen sobre els nostres cossos (que són cossos que ens pertanyen, no ho oblidem!). Perquè allò que ens passa individualment, ens passa col·lectivament. I perquè ens volem lliures i panxacontentes, evidentment. ●

“

De vegades ens toca parar les màquines de la inèrcia quotidiana i (re)pensar què sentim i què fem

Tornar nues, de nou, a la natura

Pràctica del naturisme al torrent de la Cabana del riu Merdàs al seu pas per Campdevànol / CLUB CATALÀ DE NATURISME

Des de la filosofia grega fins a l'actualitat, passant per l'anarquisme del segle XX, el naturisme i l'expressió nudista esquiven sancions i persecucions i es reivindiquen com un moviment per l'acceptació dels cossos i la nuesa, l'harmonia amb la natura i com a eina contra la hipersexualització

Estel·la Marcos | @EstellaMarcos
Guille Larios | @La_Directa

El sentiment de llibertat que aporta el nudisme, d'alliberar-se de la roba, dels prejudicis i de les inseguretats i fer-ho en comunitat són els motius més compartits per les persones que practiquen nudisme al Fonoll. “Tot i així, la sensació de ser un bitxo raro no acaba de desaparèixer del tot”, ens explica una passejant. El Fonoll és un espai on gaudir de la nuesa i d'un model de vida connectat amb la natura. Aquesta, segons la definició de la Federació Internacional de Naturisme, és la diferència entre el nudisme i el naturisme: “És una forma de viure en harmonia amb la natura, caracteritzada per la pràctica del nudisme en comú, amb la finalitat d'afavorir el respecte cap a un mateix, als altres i al medi ambient”. Encara que la pràctica del nudisme sigui legal a l'Estat espanyol, hi ha alguns municipis -com Barcelona, Tarragona i Platja d'Aro- que, a través de les ordenances municipals, el prohibeixen. Associacions i federacions naturistes reclamen que es consideri el nudisme com una ideologia i que, emparant-se

en la Constitució, cap ordenança local el pugui prohibir.

Tot i que avui en dia les associacions nudistes neguen tenir cap relació amb algun moviment polític, el cert és que a principis de segle XX va tenir un important vincle amb l'anarquisme. Tant, que es va consolidar el naturisme llibertari. Maria Carmen Cubero, autora del llibre *La pérdida del pudor, el naturismo libertario español (1900-1936)*, destaca en les seves pàgines que “la branca naturista llibertària fou la més transgressora i l'única en barrejar naturisme científic i pensament filosòfic, introduint valors que podrien considerar-se com a precursors de les posteriors idees ecologistes”.

El naturisme va sorgir a Alemanya a finals del segle XIX com a corrent apolític, medicofilosòfic i cultural en oposició a l'artificialitat de la vida moderna i del progrés heretat de la Il·lustració. Amb el canvi de segle, aquest corrent de filosofia higienista va promoure la idea del benefici que representava per al cos humà el contacte amb la natura, estenent »

» pràctiques com el nudisme, el pacifisme i el vegetarianisme, i exercicis a l'aire lliure com l'excursionisme i els banys de mar. Una manera d'entendre la vida, des d'un punt de vista natural i en contra del que suposava l'artifici, que s'estengué àmpliament durant la primera meitat del segle XX i que manifesta, a través del nudisme, que la roba “no és l'esperit de la persona sinó la seva caricatura”.

Per a Ferran Aisa, historiador del moviment obrer i autor del llibre *La cultura anarquista a Catalunya*, el moviment sorgí com “una reacció a l'industrialisme immoral que porta l'ésser humà cap a un sistema caòtic que crea un tipus de vida artificial, que origina la degeneració de l'espècie humana i l'explotació de la naturalesa”. Josep Maria Roselló, autor de *La vuelta a la naturaleza*, explica com el naturisme es va traslladar fins a sectors proletaris industrials de la ciutat, sobretot a través de militants llibertaris de la Península de finals del segle XIX i principis del XX que apostaven pel retorn a la natura i la regeneració de l'individu, tant en la seva condició biològica com en la seva dimensió social. Unes arrels que ja es localitzen a l'antiga Grècia, on quatre de les escoles filosòfiques -Plató, Pitàgores, Diògenes i Epicur- tenen en comú els mateixos ideals naturistes, vegetarians i de retorn a la natura.

Politització d'un moviment filosòfic

Aquests corrents van introduir elements per modificar l'alimentació, la reproducció, el nudisme, la cura de cos i la regeneració de l'espècie humana posant en consonància aquests valors amb el respecte a la natura. A la península Ibèrica, la politització del moviment es dona a principis del segle XX -influenciat per l'icarisme o el fourierisme- amb la difusió que en van fer en els seus articles Antonia Maymón o Federica Montseny i amb l'extensió de l'excursionisme, una pràctica associada al moviment anarquista i obrerista que aprofitava les sortides per confraternitzar i escapar del control.

Tal com recull la historiadora Dolors Marin al seu darrer llibre *Espiritistes i lliurepensadores*, ambdós corrents -anarquistes i naturistes- es van mixturar i van donar peu o suport a corrents tan dispersos com l'esperantisme, l'espiritisme, el vegetarianisme, la lliure cultura, la trofologia, l'exploració d'alternatives energètiques, el neomalthusianisme, el laïcisme combatiu, l'eugenisme, l'exploració de les sexualitats o els moviments per a l'emancipació de la dona. “Es tractava d'un laboratori d'idees trencadores, en ebullició, alternatives oposades al capitalisme, d'un ensenyament autodidacta que no provenia del sistema. Els militants aprenien dels seus materials, de les autoedicions i de la premsa obrera, i recorrien a metges propers a la classe treballadora com el doctor Ferrandis, Nicolas Capó o Isaac Puente”, explica Marin. Tal fou l'extensió d'aquestes pràc-

tiques entre la societat, principalment en entorns obreristes i/o àcrates individualistes, que van sorgir publicacions i revistes com *Pentalfa* o *Ética y Iniciales*; es van celebrar congressos i trobades divulgatives; es van fundar colònies anarconaturistes, lligues vegetarianes, projectes pedagògics, federacions o ateneus com el naturista eclèctic del Clot i el grup naturista Sol i Vida. També va influir en el sorgiment de grups llibertaris d'afinitat, culturals o d'acció, estenent -des de Barcelona- aquesta relació amb grups de Castelló, València i Alacant.

Segona República, repressió franquista i actualitat

El moviment naturista i la seva expressió nudista van viure la seva esplendor durant la dictadura de Primo de Rivera i amb la Segona República, tot i que van

ser, alhora, moments de molta repressió per part de l'Estat, de grups feixistes i de la burgesia catalana -molt lligada a l'església-, que les acusava de pornogràfiques i immorals. Tanmateix, el moviment topava amb els sectors més crítics de l'anarcosindicalisme, que hi veien un moviment individualista, retrògrad

i primitivista que retardava la revolució social. La Guerra Civil Espanyola i el franquisme van aniquilar completament aquestes pràctiques destruint locals, confiscant materials o detenint els seus membres. Quaranta anys de persecució, fins al 1978, quan algunes escoles clandestines s'obrien permetent el nudisme clandestí en racons de platges de Pals o Sant Pol de Mar i s'obria, a la localitat almerienca de Vera, el primer càmping nudista de l'Estat espanyol, que anys més tard es convertiria en un icònic complex hotel·ler nudista.

Un poble únic, el Fonoll

A Catalunya avui existeixen projectes com el Fonoll, l'únic poble naturista de l'Estat espanyol ubicat, des de 1998, en una isolada vall, a cavall entre Passanant i Vallfogona de Riucorb. Es tracta d'una iniciativa personal d'Emili Vives, un empresari que va adquirir les 200 hectàrees de terrenys i va reformar cases i construir-ne de noves per revitalitzar un poble deshabitat durant més de seixanta anys i expandir-hi l'ideari naturista. A més de ser un espai per gaudir del nudisme en comunitat, el Fonoll funciona amb autosuficiència energètica, parcel·les orgàniques, es reutilitzen ampolles de plàstic per escalfar l'aigua i hi ha elements autoconstruïts com una sauna natural i una bassa, a més d'acollir xerrades i trobades al voltant de la medicina i la salut. Actualment allotja prop de 200 persones, tant residents de llarg termini com visitants de vacances en un càmping o en apartaments als edificis restaurats. El Club Català de Naturisme té l'ús d'un edifici al poble per a les seves activitats i allotjament.

“Inculcar als nens i nenes que hi ha parts del cos que cal amagar és con-

traproductent per la seva educació”, explica Segimon Rovira, president de la Federació Naturista-Nudista de Catalunya, que remarca que el nudisme és una eina educativa important. Francisco José Estellés, secretari de l'Associació Naturista Valenciana (ANVA), ho completa remarcant que és important normalitzar i donar visibilitat a la nuesa social “com un moviment essencialment familiar per combatre la hipersexualització del cos, contribuint -entre d'altres- a la reducció de la violència sexual”.

Segons Ismael Rodrigo, president de la Federació Espanyola de Naturisme (FEN), “la no visió de cossos de tot tipus condueix a la comercialització i sexualització del cos humà, sotmès als criteris del capital i sota l'òptica del patriarcat”. En aquest sentit, admet que, si bé és cert que hi ha objectius compartits amb el feminisme, encara no s'ha aconseguit treballar braç a braç amb col·lectius feministes. Segons Rodrigo, hi ha poques dones que ocupin càrrecs de direcció, la majoria de les que s'associen ho fan amb la seva parella ho-

Recepció al municipi del Fonoll / PALOMA BERCOVICH

Presos anarquistes practicant nudisme a la Model l'any 1933 com a protesta perquè no els servien dieta vegetariana

me i, segons ell, se senten insegures si van soles a una platja nudista.

Tant Rodrigo com Estellés coincideixen a assegurar que l'Estat espanyol és una referència del moviment, tot i que assenyalen altres països que són puntals històrics per al naturisme. L'Estat francès per la seva oferta turística i Alemanya per la seva trajectòria de més de 100 anys del que en alemany denominen la cultura del cos lliure (FKK, Freikörperkultur). Tot i així, assenyalava Rodrigo, a Alemanya hi predomina la cultura dels clubs tancats i a l'Estat francès i a Holanda se segueix un model més comercial.

Entre la persecució i la normalització

L'estiu de 1983, catorze persones que practicaven el nudisme a la platja gallega de Boroña van ser detingudes per guàrdies civils armats amb subfusells, acusades d'escàndol públic. Aquella detenció, juntament amb la posterior campanya "Tetiñas Free", va donar una gran visibilitat al nudisme, expandint el debat per a la despenalització del moviment als grans mitjans de comunicació. La lluita del grup gallec i d'altres grups naturistes va fer que l'any 1989 s'abolissin les consideracions de ti-

pus moral del Codi penal i que el 1995 els delictes d'escàndol públic fossin definitivament derogats. El nudisme quedava així oficialment legalitzat a qualsevol espai públic.

Tot i així, les ordenances de civisme dels municipis de Barcelona, Tarragona i Platja d'Aro -per posar alguns exemples- es mostren explícitament prohibitives amb el nudisme excepte a les zones indicades o tradicionalment nudistes. Les organitzacions naturistes apel·len a l'article 16 de la

Constitució, en el qual es garanteix la llibertat ideològica i per la qual no es pot limitar la seva manifestació. En aquest sentit, segons Ismael Rodrigo, la principal amenaça pel moviment ve de la "proliferació" d'ordenances que prohibeixen el nudisme en espais públics. Segimon Rovira valora que, a la pràctica, no són ordenances

gaire útils. "Des de l'Ajuntament de Barcelona ens van reconèixer que el nombre de denúncies per l'ordenança són insignificants; per tant, aquest aspecte no és important, motiu per eliminar-la".

L'any 2017, una resolució del Defensor del Poble espanyol indicava que un ajuntament "no pot prescindir dels límits constitucionals que l'imposa el respec-

te del dret fonamental proclamat en l'article 16.1". És a dir, segons Francisco Fernández Marugán, el nudisme és una ideologia. També es considera així des del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH), que el 2014 sentència que la pràctica del nudisme forma part de la llibertat d'expressió i que la seva persecució s'entén com una violació d'aquest dret. El Tribunal Suprem, però, no entén el nudisme com una ideologia. Quatre sentències d'aquest òrgan entre el 2015 i el 2016 van determinar que el dret a la llibertat ideològica que es preveu a la Constitució no es veu afectat per les ordenances municipals que veten el nudisme en determinats llocs. Són resolucions que responen a recursos que la FEN va presentar, en solitari o amb altres entitats, contra decisions dels ajuntaments de Barcelona, Platja d'Aro, Cadis i Valladolid. Un dels magistrats del Suprem -que és vocal de les quatre sentències- és José Luis Requero, membre de l'Opus Dei i conegut per haver definit el matrimoni homosexual com la "unió entre un home i un animal" i per les seves posicions contra la legalització de l'avortament. "Quan un municipi o un tribunal decideix criminalitzar el cos humà ho fa sempre basant-se en criteris religiosos o morals, no existeix una argumentació jurídica o lògica al darrere", conclou el president de la FEN. ●

L'estiu de 1983, catorze persones que feien nudisme a la platja gallega de Boroña van ser detingudes per guàrdies civils armats

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

La Directa utilitza els serveis de

foli verd gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

Creació i creixement de les cooperatives de treball

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

@coopstreball cooperativestreball

www.cooperativestreball.coop

Argentina i l'FMI, una història convulsa de vells coneguts

El govern de Macri i l'organisme que presideix Lagarde acorden un préstec en tres anys de 50.000 milions de dòlars, el més elevat de la història de la institució

Andrea Romanos | @aromanOs
Buenos Aires

Quan el passat 8 de maig Mauricio Macri va anunciar en un curt missatge des de la Casa Rosada que l'Argentina recorreria al Fons Monetari Internacional (FMI) per sufragar la crisi de liquiditat que ofegava l'economia, era conscient que en la memòria col·lectiva del país l'ombra de la institució és allargada. Sense anar més lluny, poc abans que es fes pública la sol·licitud de finançament, una enquesta feta per l'empresa D'Alessio IROL mostrava que un 75% de la població estava en contra de la institució.

L'economia argentina ha estat basada en un model agroexportador durant tota la seva història. S'exporten matèries primeres i s'importen productes manufacturats, sense que s'hagi desenvolupat una indústria local -excepte en períodes de proteccionisme econòmic, com el kirchnerisme. D'aquesta manera, la balança comercial moltes vegades és negativa. En aquest sentit totes les seves crisis es corresponen a moments en què el país no va poder fer front als pagaments internacionals, cosa que l'ha portat en innumbrables ocasions a acudir al Fons. L'Argentina és el país d'ingressos mitjans que més temps ha estat endeutat amb l'FMI, i la seva història està lligada a l'entitat. Va entrar a l'organisme mitjançant un decret de 1956. L'origen de l'endeutament es troba en l'última dictadura, que va estatitzar deute privat i va assumir els crèdits amb l'FMI i altres organismes de finançament que han ofegat l'economia durant anys: fins que Néstor Kirchner -malgrat considerar el deute il·legítim- el va pagar el 2006. Havien transcorregut 50 anys, durant bona part dels quals el país va estar sotmès a acords de condicionalitat molt forts.

"Això ja ho hem viscut i sabem què passarà. L'economia es contraurà, la desocupació augmentarà i la pobresa també", explica Mayra Comuzzo, propietària d'un quiosc al centre de la ciutat de Buenos Aires. Com la societat argentina ha pogut comprovar en pròpia pell, la fraternitat amb l'FMI sovint ha comportat la correcció de la balança de pagaments en el termini més immediat, i recessió, inflació, problemes per al creixement i l'ocupació i una caiguda dels indicadors socials a llarg termini.

El fantasma del 'corralito'

"Assumir aquest deute extern durant la dictadura va ser el que ens va portar a una misèria cada vegada més gran, que va esclatar el 2001", explica Noemí Brenta, investigadora del Consell Nacional de Recerques Científiques i Tècniques (CONICET) que ha centrat el seu treball en les relacions històriques entre l'Argentina i l'FMI. La població argentina té por a l'organisme, especialment

després del col·lapse majúscul ocorregut el 2001.

No ajuda a reforçar la confiança el fet que l'acord se signés a instàncies de l'aleshores ministre d'Economia Domingo Cavallo, pare de mesures com la convertibilitat (que igualava el valor del pes amb el del dòlar), que van comptar amb el beneplàcit de l'FMI i que van propiciar l'esclat d'un dels pitjors moments de la història argentina recent, el *corralito*.

Aquella època va acabar amb més de la meitat de la població argentina per sota del llindar de la pobresa i el país va haver de declarar-se en fallida, incorrent així en la major suspensió de pagaments sobirana de la història. La independència econòmica es va recuperar el 2006 quan Néstor Kirchner va posar fi a la tortuosa relació amb l'FMI saldant d'una tacada el deute pendent de 9.810 milions de dòlars.

Després de l'anunci de l'actual acord, el ministre d'Hisenda, Nicolás Dujovne, qui va viatjar a Washington per negociar el crèdit, es va afanyar a assegurar que la institució presidida per Christine Lagarde ja no és l'FMI d'altres èpoques, sinó que es tracta d'un organisme totalment diferent. Tanmateix, res del que recullen el memoràndum i la carta d'intenció que resumeixen l'acord mostren que hagi variat un mil·límetre en les

Una enquesta feta per l'empresa D'Alessio IROL mostra que un 75% de la població està en contra de la institució financera

L'any 2006 Néstor Kirchner va posar fi a la tortuosa relació amb l'FMI saldant d'una tacada el deute de 9.810 milions de dòlars

seves directrius. Només, com explica Brenta, de vegades sí que s'inclouen temes que a priori no tindrien res a veure amb la competència del Fons, que són els pagaments internacionals. Per exemple, una de les novetats que s'inclouen aquesta vegada en el conveni és el compromís de “prendre mesures importants que permetin abordar les iniquitats de gènere arrelades en el sistema econòmic argentí”.

La inclusió d'aquestes declaracions de consciència, però, no acontenta ni tan sols a economistes com Oscar Centragolo, professor de finances públiques de la Universitat de Buenos Aires i favorable a l'acord. Ho considera simplement “una salutació a la bandera”. “Si s'inclouen declaracions però no s'estableixen indicadors per controlar com es desenvolupen, és el mateix que que no hi siguin. Més aviat es converteixen en un simple recurs retòric”, afirma.

Què suposa recórrer a l'FMI?

“Al supermercat els productes pugen d'una setmana a l'altra, i al final una perd la noció del que valen les coses”, lamenta Maria Paris, professora i mare de dues nenes. “L'única solució que he trobat ha estat fer la compra per internet, comparant els preus de cada lloc a la pantalla, i a més retallar despeses. Si no, és impossible”. Com ella, la població argentina es veu obligada a buscar la manera de reajustar-se a la situació. “Si bé dins de Llatinoamèrica som un país amb una forta classe mitjana, aquí la classe mitjana sempre ha estat molt colpejada. I ja ni parlem de les classes baixes, que són les que es queden sense el plat de menjar abans d'anar a sopar”, es queixa Andrés Martínez, director de cinema i també pare de família. Martínez depèn en bona part de subvencions governamentals per dur a terme els seus projectes, i tem la imminent època en la qual la cultura “torni a ser un bé sumptuós”.

Per al director del Centre d'Economia Política Argentina (CEPA), Hernán Letcher, l'acord és “un fort retrocés”. El CEPA va publicar un informe fa unes setmanes en què calcula quins són els sectors que previsiblement es veuran més afectats per l'ajust. “Per al 2019 estimem retallades en l'administració pública de 80.000 milions de pesos, la qual cosa implica no incórrer en noves contractacions, la no renovació dels contractes existents i acomiadaments”, diu Letcher. També es

paralitzarà previsiblement l'obra pública, es reduiran notablement les transferències a les províncies, es revisaràn les pensions i el sistema d'universitats públiques i se seguirà endavant amb la pujada de tarifes com el gas i l'electricitat, que tenen augments previstos per a l'octubre i el novembre. Tot això en un context d'inflació de com a mínim un 30% en què els salaris, de moment, només pujaran la meitat.

Les previsions a llarg termini, prenent com a referència la tradició, tampoc deixen gaire espai a l'optimisme. “Els acords amb l'FMI sempre comencen i acaben amb recessió. Al mig transcorre un ajust en el qual la moneda s'aprecia i entren capitals per aprofitar la renda financera, les taxes d'interès altes i l'alta rendibilitat fruit de la conjuntura. Després marxen i a nosaltres ens queda el deute”, carrega Brenta. En definitiva, s'atrau capital especulatiu i alhora que es prioritzen les inversions externes es contrau el mercat interior, de manera que l'economia argentina queda cada vegada més subordinada als mercats financers internacionals.

“L'Argentina ha de romandre en aquest organisme perquè és important per a la coordinació de pagaments internacionals”, opina Brenta malgrat tot. “El que no ha de fer és demanar acords que obliguin a fer servir els recursos públics sota aquest tipus de programes, i menys quan són de tres anys i comprometen el govern següent”. Centragolo, que dona suport a l'acord, concorda que abans de recórrer abruptament a l'FMI “s'haurien d'haver prioritzat altres opcions”.

Un aval polític per a Macri

Si hi ha algú satisfet amb l'acord és el mateix Fons, que ha acollit l'Argentina amb els braços oberts. La quantitat del deute, 50.000 milions de dòlars en forma d'un acord *stand-by* dels quals el país podrà disposar al llarg de 36 mesos, és la més gran que mai ha concedit el Fons, cosa que d'altra banda es llegeix com un gest de complicitat de l'entitat de Lagarde cap al govern oficialista.

Tampoc és difícil aventurar per què l'FMI es frega les mans amb una aliança d'aquesta envergadura, i és que no és només la implantació dels esquemes neoliberals el que l'estimula. Com altres organismes financers internacionals, té com a principals ingressos els interessos i pagaments que cobra dels països membres, i en aquest sentit l'Argentina ha estat sempre una molt bona contri-

El préstec anirà
acompanyat d'un
programa d'ajust amb
retallades de 80.000
milions de pesos en
l'administració pública

És l'ajut més gran que
ha concedit mai l'FMI i
es llegeix com un gest
de complicitat entre
Christine Lagarde
i el govern Macri

buent. Per exemple, explica Brenta, “als anys 90 el país va arribar a pagar durant gairebé una dècada el 50% de les despeses administratives del Fons. És a dir, en una època on es gastaven 600 milions de dòlars, l'Argentina sufragava 300 milions en interessos”.

Amb tot, i malgrat el gest de complicitat a Macri, ni els mercats van reaccionar a l'anunci com s'esperava -des de llavors ha continuat la fugida de capitals-, ni de bon tros la població argentina sembla haver canviat d'opinió. “El cost polític d'acudir al Fons en un país com el nostre és massa gran. Jo crec que la mesura és letal per al president i no té cap possibilitat per a la reelecció”, vaticina l'economista i periodista Mariano Kestelboim. La primera volta per escollir el nou ocupant de la Casa Rosada serà a l'octubre de 2019, i tot indica que l'única carta que li queda a Macri en aquest any llarg és esperar que fins llavors l'economia torni a reactivar-se. ●

La Muntanya d'Or, un desafiament per a la Guaiana Francesa

Un macroprojecte miner posa davant del mirall
els nombrosos problemes estructurals d'aquesta
regió administrada per l'Estat francès

Joana Voisin Crusat | @joana_voisin
París

Una mina d'or a cel obert, d'una superfície equivalent a 32 camps de futbol, en plena selva amazònica de la Guaiana Francesa, l'últim territori continental de les Amèriques que segueix sent administrat per una potència europea. Aquest és el projecte conegut com a Muntanya d'Or, proposat per un consorci format per l'empresa minera russa Nordgold i la canadenca Columbus Gold. La concessió tindria una durada de dotze anys -del 2022 al 2034- per tal d'extreure 96 tones d'or i, si es tira endavant, seria l'explotació minera més gran de l'Estat francès. Tot i que, segons el col·lectiu Or de question, més d'un 70% de la població local rebutja el projecte, qui tindrà l'última paraula és l'executiu d'Emmanuel Macron. I és que la majoria de les terres guaianeses pertanyen a l'Estat francès, incloent-hi el jaciment de la Muntanya d'Or.

L'Elisi es mostra favorable al projecte, ja que el veu com una oportunitat per a dinamitzar l'economia de la regió. Macron, en una visita recent, declarava que "es tracta d'un projecte que pot ser un èxit per a la Guaiana sempre que s'adeqüi als criteris de *mina responsable* i potenciï l'activitat local". En tot cas, sobre la decisió final de l'executiu envers al projecte, el president francès ha promès respectar els resultats d'una comissió de debat públic entre els diferents actors locals i representants del projecte miner. Uns resultats que es faran públics aquest novembre.

Segons un informe de l'organització World Wildlife Fund (WWF), el projecte implicarà una inversió de fons públics de més de 420 milions d'euros, ja que com que es tracta d'una concessió, és l'Estat francès qui haurà de permetre la viabilitat del projecte pel que fa a infraestructures. Situada en plena selva, es preveu la construcció d'una carretera de més de 125 quilòmetres i d'una central de biomassa per poder proveir l'energia necessària per al funcionament de la mina.

Però si nombroses plataformes locals i entitats de defensa del medi ambient s'han posicionat en contra del projecte, per a altres guaianeses la construcció de la Muntanya d'Or permetria frenar el gran problema de Guaiana: l'explotació il·legal d'or.

El Dorado francès

L'Amèrica Llatina representa més d'un 20% de la producció mundial d'or, principalment concentrada a la seralada andina -Perú, Equador i Bolívia-, al sud-est de la conca amazònica i, finalment, al massís de les Guaianes. Les primeres activitats d'extracció van començar a desenvolupar-s'hi a mitjans del segle XIX, després que es localitzessin diversos jaciments aurífers, convertint la zona en un escenari més del període de la febre de l'or. Ara bé, des dels anys 90, les Guaianes tornen a experi-

mentar una nova onada de persones que busquen or que duen a terme explotacions il·legals: WWF calcula que el 2015 a la Guaiana Francesa es van extreure entre 10 i 12 tones d'or malgrat que la producció declarada era de menys de dues.

Tal com explica el realitzador Philippe Lafaix en el seu documental *La llei de la selva*, el factor decisiu d'aquesta nova febre de l'or va donar-se el 1992, quan un buscador brasiler va treure 1,5 quilos d'aquest metall d'una antiga mina. Això va provocar l'interès de nombrosos grups miners, però com que la legislació francesa és dura pel que fa a l'explotació minera, algunes multinacionals van optar per fer ofertes de col·laboració a immigrants clandestins que ben aviat se'n van independitzar per crear les seves pròpies explotacions. Des d'aleshores, el nombre de negocis d'extracció d'or il·legals no ha deixat d'augmentar: l'Oficina Nacional dels Boscos censava 302 explotacions a principis del 2017 i 609 a finals del mateix any.

Aquest fenomen està intrínsecament lligat al de la immigració clandestina. De la mida de Portugal, la Guaiana Francesa comparteix una frontera de 730 quilòmetres amb el Brasil i de 520 amb Surinam i està recoberta al 95% per un dens bosc tropical. Un context que dificulta el control duaner i que encoratja la immigració, que prové majoritàriament dels dos països veïns i d'Haití. La població estrangera representa així un 30% de la població total de la regió, d'unes 252.000 persones, el 2017. Aquest alt percentatge d'immigració -en comparació amb el nombre d'habitants de la Guaiana Francesa- es deu a la diferència abismal en les condicions laborals entre aquests països de l'Amèrica Llatina i la regió francesa: treballar tres mesos a la Guaiana suposa guanyar ingressos comparables a 10 anys de feina al Brasil. L'administració francesa accepta tan sols un 3% de les sol·licituds de permís de treball, així que la majoria d'immigrades decideixen viure en la clandestinitat, treballant en l'extracció il·legal. Es calcula que més de 30.000 persones viuen en la clandestinitat, sense cap tipus d'estatus jurídic. Una situació que alimenta un clima de criminalitat pel qual els efectius policials i judicials són insuficients: esclavatge, homicidis, tràfic de drogues i prostitució.

Així, el projecte de la Muntanya d'Or es veu com una manera de fer front a aquest problema. Tal com explicava el president de la Col·lectivitat de Guaiana, Rodolphe Alexandre, a la principal televisió de la regió Guyane la 1ère, "aquest projecte permetria substituir el que és il·legal pel que és legal [...] i ens permetria lluitar contra els problemes d'atur i de fuga de cervells amb la creació de 750 places de feina directes". Ara bé, per a Christiane Taubira -diputada durant gairebé vint anys de la Guaiana

El 70% de la població local rebutja el projecte, però qui tindrà l'última paraula serà l'executiu d'Emmanuel Macron

Es preveu construir una carretera de 125 quilòmetres i una central de biomassa per poder proveir d'energia la mina

Les condicions laborals són extremes a les mines d'or en funcionament a la regió

i exministra de Justícia del govern d'Hollande que va acabar dimitint-, “es tracta d'un projecte industrial i, per tant, orientat a la recerca de beneficis pels seus accionistes”. “No té cap sentit dir que contribuirà a una millora de la qualitat de vida dels guaïanesos. Aquest no és el rol d'una multinacional, són les polítiques públiques que ho han de fer. Tenim un clar problema de capacitat per a elaborar un discurs coherent sobre el tipus de futur col·lectiu que volem”, explicava també a Guyane la 1ère.

El territori abandonat de la República

Si el projecte de la Muntanya d'Or s'ha fet tan delicat, és perquè implica un replantejament de les polítiques locals en les futures dècades. Els problemes lligats a l'exploració il·legal d'or no han rebut respostes concretes per part de l'administració francesa, de manera que la taxa de criminalitat és la més alta de l'Estat. Aquesta situació ha implicat un laxisme en polítiques públiques: l'accés a l'educació i a la sanitat no es pot garantir per a tothom i alguns pobles encara no estan connectats per carretera. Amb un atur d'un 30% i una forta taxa d'homicidis que afecta el jovent, les condicions de vida estan lluny de ser òptimes per a la població local.

L'extracció il·legal d'or ha tingut, a més, fortes conseqüències ecològiques lligades a l'ús del mercuri per separar l'or de la resta de minerals. Segons l'Organitza-

Amb un atur d'un 30% i una forta taxa d'homicidis que afecta el jovent, les condicions de vida estan lluny de ser òptimes

Es calcula que més de 30.000 persones viuen en la clandestinitat, sense cap tipus d'estatus jurídic

ció Mundial de la Salut, els pobles del riu Maroni -que fa frontera entre la Guaiana i el Surinam- són actualment els més afectats del món per la contaminació de mercuri; s'hi ha documentat un 25% de naixements amb alteracions neurològiques. Per a Yves Gery, autor del llibre *Els abandonats de la República*, “França tan sols es limita a oferir a aquestes poblacions una aculturació forçada, una nacionalitat i una bandera però cap accés veritable als seus drets fonamentals de ciutadans francesos, a la salut i a una educació respectuosa amb la seva cultura. El que els estan negant és el dret a existir com a amerindis”.

Per a Christophe Yanuwana Pierre, un dels portaveus del col·lectiu Joventut Autòctona de la Guaiana, “la mina tindria un consum de més de 20 megawatts quan a la ciutat de Saint-Laurent-du-Maroni, una petita ciutat d'uns 50.000 habitants, hi ha talls de corrent cada dia. Un context que penalitza considerablement els nostres petits productors i empresaris locals. El missatge que estem rebent és que quan una multinacional ve a instal·lar-se, de cop i volta apareixen solucions miraculoses de tot arreu. Si veiéssiu l'estat de les carreteres i del sistema sanitari guaianès... És intolerable que no hi hagi solucions adreçades a la població guaïanesa però sí a les multinacionals. Això és a casa nostra però són persones que viuen a milers de quilòmetres qui decidiran posar en perill les nostres vides i el nostre medi ambient sense que tinguem res a canvi”.

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària

www.nodo50.org/kamiloasetas
kamiloasetas@nodo50.org

MENÚ DEL DIA

al KOP DE MÀ

cuina casolana
opció vegetariana
preus populars

C/Riego 4
SANTS

productes de la terra

El portal de venda de productes dels PPCC

www.productesdelaterra.cat

COL·LECTIU RONDA

assessorament JURÍDIC a PERSONES i entitats d'economia SOCIAL

www.cronda.coop

CUINA DE BARRI

ESMORZARS
MENÚ AL MIG DIA
CARTA DE NIT
OPCIÓ VEGETARIANA
BEGUDES DE LA TERRA
CERVESES ARTESANES
CULTURA POPULAR

C/PREMIÀ 20, BAIXOS, 08014
SANTS. PAÏSOS CATALANS
93 422 16 13 WWW.TDE.CAT

L'NSU COM A SÍMPTOMA DEL **RACISME D'ESTAT**

La comunitat turca a Alemanya segueix indignada perquè es van investigar els assassinats del grup neonazi basant-se en clixés i prejudicis racistes i, fins i tot, investigant l'entorn de les famílies de les víctimes

L'anàlisi de Roger Suso | @La_Directa
Munic

Després de 438 sessions i més de 5 anys de judici, l'Audiència Territorial de Munic va condemnar a presó permanent (20 anys) Beate Zschäpe, la principal acusada i única supervivent de la cúpula de l'escamot armat neonazi Clandestinitat Nacionalsocialista (NSU), per l'assassinat de deu persones amb l'agreujant de motivació racial en nou dels casos, entre els anys 2000 i 2007. Excepte una dona policia, la resta de les víctimes eren migrants que treballaven en petits comerços, mortes amb un tret al cap a plena llum. Vuit tenien ascendència turca, i una, grega. A més, a Zschäpe se li atribuïen tres atemptats amb bomba, quinze robatoris a bancs i un incendi.

Quatre col·laboradors més, entre els quals un exdirigent del partit neonazi alemany NPD, Ralf Wohlleben, van ser condemnats a penes d'entre dos i deu anys de presó. De fet, la justícia ja ha dictaminat la posada en llibertat de Wohlleben, condemnat a la pena més alta de deu anys de presó, i també de la persona que va proporcionar l'arma dels crims a l'escamot. El tribunal va accedir així a la petició formulada per la defensa del condemnat -formada per coneguts advocats neonazis-, per entendre que no existeix risc de fugida i per haver passat ja gairebé set anys en presó preventiva. Wohlleben, considerat un heroi pel moviment nazi alemany, s'ha traslladat a viure amb Jens Bauer, el líder d'un col·lectiu racista i pagà neonazi anomenat Artgemeinschaft.

Xarxa de camarades a l'ombra del Ku Klux Klan

La fiscalia afirma rotundament que "l'NSU no és una xarxa, [...] només una singular organització de tres persones". No obstant això, tot apunta en la direcció contrària. De fet, al vídeo on l'NSU va reivindicar les seves accions diuen que són "una xarxa de camarades". Diversos informes periòdics i de recerca antifeixista han identificat més de 200 persones en el seu entorn que van proveir el trio de papers falsos, targetes, noms falsos, pisos, diners, vehicles i armes. "L'NSU, estava empeltada en l'escena neonazi i envoltada per informants, activistes del moviment neonazi,

Una vintena d'agents de policia que tindrien vincles amb el Ku Klux Klan alemany segueixen al seu lloc de treball

a sou de l'Estat alemany", va manifestar la vicepresidenta del Parlament i diputada de Die Linke Petra Pau.

Al voltant de l'NSU hi hauria un mínim de 30 informants a sou de diferents organismes de seguretat. No s'han produït imputacions i segueixen en llibertat. Thomas Richter va aparèixer misteriosament mort per diabetis a casa seva l'any 2014. Era informant dels serveis d'intel·ligència amb el codi clau *Corelli*, va treballar pels serveis secrets de 1993 a 2012, va ser membre del Ku Klux Klan (KKK) i va tenir una estreta relació amb el trio que formava el nucli central de l'NSU, proporcionant-los finançament.

Segons va informar el diari *Stuttgarter Nachrichten*, fins a vint policies de l'estat de Baden-Württemberg tindrien relació amb el KKK alemany i les seves accions. Un policia d'aquest land que va militar al KKK va ser Timo Heß, el superior de la policia assassinada Michèle Kiesewetter i també del seu col·lega Jörg W. Per més estupefacció, Heß va ser el cap de l'operatiu policial que va ocupar-se de la investigació del tiroteig de Kiesewetter l'any 2007. La totalitat d'agents que tenen vinculació amb el KKK continuen treballant actualment. El trencaclosques de l'assassinat de Kiesewetter és un dels capítols més foscos de la trama de l'NSU.

Implicació dels serveis secrets

Un altre dels fets més obscurs del cas és el que implica Andreas Temme, un agent dels serveis de seguretat de l'estat de Hesse, àlies *el petit Adolf* -conegut així al seu poble per la seva ideologia feixista i per ser col·leccionista de lite-

ratura nacionalsocialista. El fet és que, en un dels assassinats de l'NSU el 2006, Temme es trobava present a Kassel a l'escena del crim. Temme es trobava navegant per internet, al cibercafé regentat per Halit Yozgat, mentre Yozgat va ser assassinat amb dos trets amb silenciador. Arran d'aquests fets va ser considerat per la policia com a sospitós de l'assassinat. Va ser realment l'NSU qui va executar Yozgat o va ser Temme? "Temme és el principal sospitós de l'assassinat de Yozgat", sosté l'advocat de la família Yozgat, Alexander Kienzle.

Una investigació del diari *Die Welt* de les converses de Temme amb els seus superiors revela que la seva presència al cibercafé el dia del crim no va ser a l'atzar, sinó que s'hi trobava "per feina". Dies abans, l'agent va reunir-se amb coneguts neonazis de Kassel en un establiment Burger King. Temme va ser citat pel jutge Manfred Götzl a Munic, però, després de declarar, la seva implicació va ser minimitzada i la seva connivència amb l'NSU, silenciada i impune.

Comunitat turca indignada

L'existència de racisme al centre de la societat i a les institucions alemanyes no ha estat en cap moment esmentada ni debatuda. Ni el fet que durant l'època de socialització dels membres de l'NSU entorn de Blood & Honour, la majoria dels partits de l'hemicicle -la CDU/CSU, l'SPD i l'FDP- van acordar endurir la llei d'asil després dels intents de pogrom violent protagonitzats per neonazis i l'NPD contra la població vietnamita i anglesa de Hoyerswerda i Rostock-Lichtenhagen. Com explica Mehmet G. Daimagüler, advocat de les famílies de dues de les víctimes de l'NSU, la comunitat turca d'Alemanya segueix indignada perquè del judici a l'NSU només se'n parla de forma jurídica i en cap cas no remou els fonaments de l'Estat alemany, un estat que va encobrir una xarxa terrorista neonazi i la policia del qual, alhora, va investigar les morts basant-se en clixés i prejudicis racistes, investigant l'entorn de les famílies buscant una presumpta connexió amb la màfia turca, el tràfic de drogues o altres maquinacions fosques. ●

En un camp de refugiats a la ciutat de Tyro, al sud del Líban l'any 2013 / SAMUEL RODRÍGUEZ

Pallassos sense Fronteres: una batalla de nassos

Tortell Poltrona és la cara més visible d'una organització creada l'any 1993 arran de la guerra dels Balcans i que té com a objectiu escampar les rialles entre la canalla

Bea Ramos | @beatuni

El Nadal de 1992, Tortell Poltrona, fundador del Circ Cric, va rebre la trucada de l'Escola Projecte de Barcelona per fer-li arribar la petició de l'alumnat que participava en un programa d'educació per la pau. Després d'intercanviar missatges per via telemàtica amb infants i joves refugiats a Ístria, l'actual Croàcia, demanaven a Poltrona que viatgés fins a la localitat de Veli Joze per fer somriure aquests nois i noies mancats d'alegria i aconseguir així que s'oblidessin, per una estona, de la guerra que desmembrava l'antiga Iugoslàvia. No només van donar la idea sinó que també van recaptar els diners necessaris per pagar el viatge fins al país balcànic. Gràcies a aquesta primera expedició, portada a terme un 26 de febrer de l'any 1993, milers de nens i nenes del camp de refugiats de Savudrija van tornar a somriure. Però també aquesta primera experiència va esdevenir el naixement d'una organització carregada amb la il·lusió i l'esperança d'escampar les rialles dels infants que pateixen arreu del món: Pallassos sense Fronteres (PSF). “En aquell primer viatge, em va sobtar la utilitat de la inutilitat de fer el pallasso i fer riure. Vaig lligar dues neurones que tenia separades i em vaig adonar que els espectacles eren molt necessaris en

aquelles situacions, no perquè fossin molt bons sinó perquè allà no hi havia res”, explica Tortell Poltrona. “Si tu mires un estat feixista, riuen ben poc -com en el món dels adults-, però quan viatges amb PSF veus que tots els nens tenen la capacitat de riure. Un estat governat per infants no seria mai un estat feixista perquè l'humor sempre el conserven”, prossegueix Sabanni, artesà escènic i fundador de la Companyia Sabanni.

L'esforç de PSF dipositat a l'antiga Iugoslàvia va servir per fer florir un moviment solidari provenint de Catalunya i l'Estat espanyol, agafar experiència logística i poder ampliar el terreny d'actuació. D'aquesta manera, van seguir els viatges a Palestina, Amèrica Central o Algèria. Després de 25 anys, Pallassos sense Fronteres continua desferrant somriures als infants d'arreu del món: s'han portat a terme 450 projectes, 7.000 espectacles, 1.173 expedicions a 119 països, i destaca l'esforç voluntari de 1.800 artistes professionals que han actuat davant de més de 2 milions de persones.

“La prioritat principal de PSF és la infància refugiada que pateix les conseqüències de conflictes armats, guerres o catàstrofes naturals »

» i, a partir d'aquí, el procés d'actuació pot variar. A vegades ens truquen des del terreny, d'altres contacten amb nosaltres agències internacionals o algú fa de pont de contacte local d'algun lloc on la situació és complicada. Però també som nosaltres els que tenim la iniciativa quan hi ha un escenari molt greu i considerem que hem d'actuar amb urgència, com al terratrèmol d'Haití. Una vegada arriba una petició o s'estima que s'ha d'actuar en un país determinat, la junta directiva valora la pertinença de l'actuació, busquem contrapart o donem *feedback* a la part que ha contactat amb nosaltres. És a partir d'aquí quan reclutem els artistes i preparem la programació dels espectacles, assegurant-nos que realment el públic beneficiari sigui el que nosaltres tenim com a objectiu i que la seguretat dels nostres artistes estigui coberta. Si és així, comprem els bitllets, traiem els visats i enllestim la logística del viatge perquè els artistes puguin actuar", explica Carles Requena, gerent i responsable d'operacions de PSF.

I així és com arriben les pallasses a fer enlairar la festa amb música, màgia, malabarismes, equilibris i molt d'humor. Però no tot són flors i violes. "Abans del viatge coneixes la història del país, però quan arribes allà la realitat et fot una bona patacada. Et porten a actuar en un abocador, on qui tria la brossa són nens i nenes a partir de tres anys", recorda Sabanni del seu primer viatge amb PSF, a Guatemala.

Missions sense donacions materials

De les missions que PSF duu a terme, una d'elles és regalar l'immaterial. En cap cas els espectacles o les accions es barregen amb donacions materials. En canvi, les pallasses entreguen tot el seu capital: l'art de retornar als infants la il·lusió i l'esperança mitjançant l'amor, el joc i l'alegria. Actuen en un context desolador, on moltes criatures han perdut tota o gran part de la seva família, on l'apatia va guanyant terreny. Però malgrat les situacions en què es troben, malgrat les condicions en què actuen, són capaces d'escorcollar minuciosament entre els gestos i les expressions de milers d'ulls, cercant els trets característics de la infància: la bondat i les ganes de viure. Tot i que sovint resulta una feina complicada. "Hi ha una diferència entre els infants refugiats per catàstrofes naturals i els que han patit les conseqüències dels conflictes bèl·lics: la mirada, sobretot. Es mostren violents. Estan acostumats que els tractin malament. D'entrada, es mostren distants, desconfiats, et poden plantar cara però perquè ets un adult i els adults són cruels amb ells. Però a partir del somriure, del joc, de l'amor, d'allò que mai han tingut... els vas desmuntant a poc a poc i aquesta mirada inicial que mostraven canvia radicalment i s'apropen a nosaltres com qualsevol infant que tan sols té ganes de jugar i riure. Has de ser molt forta, els pallassos no tenim el cor de gel. A Haití, després del terratrèmol, vam arribar a un escenari catastròfic. Semblava una guerra sense ser-ho. Cadàvers per tot arreu, nens i nenes sense extremitats, i encara així eren capaços de riure. No pots acostumar-te a veure això", confessa la pallassa i maga Xicana, col·laboradora de PSF i cofundadora de l'Escola de Circ Quina Gràcia.

El treball i l'esforç de PSF es continua topant amb traves quan contacten amb institucions buscant suport o finançament per fer riure els infants. "Les prioritats són menjar i medicines, els pallassos veniu tan sols a entretenir, és la resposta que en molts casos ens desfan", diu Carles Requena.

Dels disset Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que les Nacions Unides marquen per transformar el món durant els pròxims quinze anys, cap d'aquests té relació amb la felicitat de la infància refugiada o de la població en general, però les experiències de PSF deixen constància que les espurnes d'esperança que es dibuixen als somriures i les rialles dels infants amb un futur incert són tan necessàries com l'alimentació o la higiene.

Durant el recorregut operacional de PSF s'han anat esforçant cada vegada més perquè l'impacte de les accions que duen a terme sigui el més potent possible, treballant perquè l'alegria sigui aprofitada amb el màxim d'eficàcia i eficiència. L'any 2008, amb el suport d'Acció Humanitària de l'Agència Catalana de Cooperació i Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya, PSF va iniciar un procés d'avaluació per cercar els resultats de l'impacte immediat que provoca treballar les emocions positives en els processos de resiliència. Però a causa de la crisi econòmica i social que va esclatar aquell mateix any, el projecte es va estancar. L'estiu passat, però, l'organització va poder reprendre l'oportunitat de millorar l'impacte de les seves accions conjuntament amb la Unitat de Trauma, Crisis i Conflictes de Barcelona (UTCCB) de la Facultat de Psicologia de la Universitat Autònoma d'aquesta ciutat i la fundació Nous Cims, entitat catalana que dona suport a l'impuls de projectes socials amb impacte transformador en la societat. Aquesta col·laboració

Tot sovint actuen en un context desolador, on moltes criatures han perdut tota o gran part de la seva família, on l'apatia va guanyant terreny

Tortell Poltrona
en una actuació
a Jaba al-Arab,
al nord del
Líban, el des-
embre de 2013
/ SAMUEL
RODRÍGUEZ

Un dels primers
viatges de
Pallassos sense
Fronteres, l'any
1994 a Croàcia

Tortell Poltrona, una de les ànimes de Pallassos sense Fronteres, recorda sovint Joan Brossa: “Conec la utilitat de la inutilitat. I tinc la riquesa de no voler ser ric”

tracta de dur a terme un projecte comú a Pròxim Orient destinat a la infància que ha patit, i pateix, les conseqüències de la guerra de Síria i Iraq, amb el desig d'estendre aquest treball conjunt a altres escenaris.

Superant les traves de finançament

Rere les tendres imatges que Pallassos sense Fronteres ens regala, hi ha una multitud de sinèrgies i d'esforços perquè l'organització continuï mantenint l'esperit de generositat, desinterès i transparència. La crisi espanyola, les traves econòmiques i administratives del govern del PP per finançar projectes de transformació social o l'aplicació del 155, han obstaculitzat la realització de projectes de caràcter social. Per aquest motiu, les sòcies i col·laboradores voluntàries representen l'eix vertebral de l'organització. “Mai hem depès de les administracions públiques, perquè després de la crisi ens hauríem quedat amb el cul a l'aire. Vam ser capaços de tirar endavant perquè tenim una gran part del finançament de fonts privades, és a dir, dels mateixos artistes o de donacions puntuals de socis. El cop de porta de la Unió Europea davant la crisi dels refugiats deixa damunt la taula la dèbil credibilitat dels drets fonamentals de la Unió Europea, i des de PSF vam decidir no acceptar fons de la UE destinats al tema dels refugiats, després del

que va passar i està passant. Ens sembla una contradicció flagrant”, determina Carles Requena.

Poltrona recorda sovint Joan Brossa: “Conec la utilitat de la inutilitat. I tinc la riquesa de no voler ser ric”. I és que l'art de fer somriure de PSF també canvia l'òptica dels milers d'artistes que actuen davant d'uns infants que, tot i semblar que no tenen res, els ho donen tot. “Ens regalen una dosi d'humanitat brutal que estem perdent. Ens hem creat unes necessitats que no són tals. I allà t'ho ensenyen. Som egoistes i materialistes, pendants de màquines i no tenim temps per escoltar les persones. Aquí t'acostumes a veure una realitat segons la visió que et permetin observar, però quan viatges als llocs més inhòspits aprens a entendre els cors i les mirades. Pallassos sense Fronteres és una escola de vida”, afirma la pallasca Xicana. “L'espècie humana té un greu problema que és que tenint totes les condicions possibles per poder fer que la vida sigui un moment de consciència per gaudir de les emocions, dels sentiments, de l'harmonia i de la plenitud, l'hem convertida en un ball de bastons de fills de puta”, conclou Tortell Poltrona.

Que un dia PSF deixés d'existir va ser un dels somnis als inicis de l'organització, però després de 25 anys i un món en guerra, aquest somni ha donat pas a la necessitat de continuar fent el pallasco i recuperar l'humor dels infants que un dia les persones adultes els van arrabassar. Que la festa continuï, doncs. ●

Celobert

Silenci eixordador d'una nit d'estiu

El relat de Carla Mallol | @cmallolguell

Es desperta amb el cos amarat de suor. Un gemec l'ha desvetllat. Ja hi som altra vegada. La veïna. Deuen ser els del cinquè segona o les de l'àtic? Són les 3.40 h. Una altra nit d'insomni, vaticina.

Odia les nits d'estiu. Odia els patis de llums. Odia els seus veïns, aquells desconeguts que dormen, ronquen i follen paret per paret. Ho sap tot de les seves vides i no en sap res. Els sorolls de les seves rutines s'escolen per les finestres que donen al pati de llums i, de tant en tant, es distreu jugant a imaginar amors furtius i a ficar cullerada en les seves tragèdies domèstiques. Intenta, així, explicar el sense fi d'alarmes i despertadors que retronen al celobert en hores intempestives: l'himne del Barça a mitjanit, la "Cavalcada de les valquíries" de Wagner a altes hores de la matinada o la banda sonora d'*Star Wars* a les sis en punt, posposada una vegada i una altra fins a acabar fent un cànon. Una polifonia d'alarmes i orgasmes d'altri que s'encavalquen *ad infinitum*.

Cada matí, quan baixa les escales, es topa amb el veí del davant. Quina deu ser la seva alarma?, es pregunta. La de les valquíries, potser? Fa tota la fila d'agradar-li la música clàssica però no ha gosat mai intentar entaular-hi una conversa. Sempre que el saluda, li correspon amb un cop de cap, abaixa la mirada i accelera el pas.

El terrabastall de les valquíries, que sembla que cavalquin pel sostre de la seva habitació, l'abstreu de les seves divagacions. I el dringar d'un somier fa de metrònom de la impetuosa melodia wagneriana, tot marcant-ne el tempo. Altra vegada? Són les 4.55 h i no ha pogut aclucar ull. Per acabar-ho d'adobar, el gat, que fins ara dormia com un soc recaragolat als seus peus, comença a miolar. Se l'espolsa del damunt amb un parell de carícies però vol pinso i acaba sucumbint als seus miols persistents i es lleva.

Treu el cap al celobert amb l'esperança que hi corri una mica d'aire. I es troba cara a cara amb el veí del davant, repenjat a l'ampit de la finestra, sense samarreta. Dormen finestra per finestra. Li esbossa un lleuger somriure de complicitat. Un somriure no correspost que es congela i es desfà entre les quatre parets del pati de llums. La seva

mirada perduda apunta cap a la seva finestra; però està absort, pensant ves a saber què. No s'immuta. No pot aguantar-li la mirada, penetrant i distant, escortada per unes bosses griseses sota els ulls. Tan bon punt abaixa el cap, el veí es fica altre cop cap a dins.

Mira enlaire. Un bocí de cel s'escola d'entre els llençols estesos de colors dels veïns de dalt. És fosc, encara. Deuen ser quarts de sis. Sembla com si les quatre parets de l'edifici flanquegessin la mitja lluna que reposa al bell mig del tros de cel del seu pati de llums i aviat desapareixerà.

I si mira cap avall, tot penja. Quatre pisos onegen roba estesa, de totes mides i colors. La intimitat dels altres estesa a cel obert. Llençols, roba interior, algun pareo i un os de peluix. Deu ser de la nena del tercer. De l'estenedor del veí del davant només hi pengen, des de fa una bona colla de dies, un parell de mitjons. I una tovallola destenyida.

Sempre la mateixa roba. Els mateixos tons. El mateix ordre. La rutina. Pensa en els veïns que s'escribassen a mitja tarda, sempre a la mateixa hora. A l'hora gandula de la digestió, moment ideal per a una bona becaïna. Els seus crits s'acaben fonent amb els dels personatges de la telenovel·la de les quatre, que la veïna del primer segona mira cada tarda. O amb els veïns del seu damunt, que follen cada dia a la mateixa hora. A les 6.20 h. Beneïda rutina.

El cel comença a clarejar. D'aquí poc, la cançó d'*Star Wars* donarà el tret de sortida a la polifonia matinal del pati de llums. De lluny, sent un xiscle. Algun guiri borrarxó, pensa. La vida del carrer s'escola, també, en la intimitat del celobert.

Són les 6.20 h. Se'n torna al llit, amb el ventilador ben a la vora. S'acaba endormiscant amb el so de fons de la dutxa dels veïns del costat. I de sobte. Pam. Un so sec. Es desvetlla. I després? No-res. Un silenci eixordador. Què ha estat això? El gat? Fa un moment dormia als seus peus. El busca. Ja no hi és, però el sent. Miola, assegut a l'ampit de la finestra. S'hi acosta, agafa aire i treu el cap al celobert. Es topa amb la mirada dels veïns i hi reconeix el seu propi desconcert. Mira avall. Es queda sense alè. Un cos. Sense samarreta. El veí del davant? ●

/ MARLENE KRAUSE

ressenyες

Misèries bèl·liques

Xavier Díez | @herodot10

Antoni Munné Jordà (Barcelona, 1948) és un dels escriptors més prolífics i versàtils del panorama literari català, especialment en gèneres com el de la ciència-ficció, i té una dilatada trajectòria en la narrativa infantil i juvenil.

Dins el riu, entre els joncs és un exercici arriscat, en la línia de l'autor resident a Vilanova, que es fica dins les interioritats de tres soldats catalans integrats en l'anomenada División Azul que el règim franquista va portar al front soviètic com a suport bèl·lic a l'Alemanya nazi entre 1941 i 1943, quan el canvi de signe de la guerra mundial va motivar el franquisme a retirar-la per preservar el seu règim a la fi del conflicte. La intervenció espanyola, en la qual van participar entre 45.000 i 47.000 efectius al preu de prop de 15.000 baixes entre morts, ferits i desapareguts, va ser una operació diplomàtica en la qual el franquisme va aspirar a part del pastís del que semblava una victòria alemanya pràcticament segura. Tanmateix, a banda del fanatisme d'alguns militants falangistes, i tal com conclou bona part de la literatura històrica d'aquest període, les motivacions dels participants van ser diverses, i en més d'una ocasió, especialment a Catalunya -on no hi havia gué pràcticament cap entusiasme per l'aventura-, es van registrar pressions per l'allistament.

Munné Jordà enceta aquí una narració des de

la perspectiva de tres joves catalans que, per motius diversos i circumstàncies personals, hi participen al llarg de la campanya. És un relat en segona persona, on un narrador omniscient -i carregat de documents de l'època- interpel·la els tres joves que, aïlladament i sense cap connexió ni interacció personal, ens serveixen per encadenar monòlegs i accions que ens deixen veure la duresa del front rus en tota la seva crueltat (en especial en el setge de Leningrad, on aquesta unitat serà ubicada). Paral·lelament, assistim a la degradació moral i física dels protagonistes, en la línia de la literatura del gènere bèl·lic, sense cap concessió a l'èpica, i penetrem en el terreny de la deshumanització profunda, especialment respecte al tracte infringit a les poblacions ocupades.

No és, en cap cas, una novel·la històrica, sinó més aviat una narració "documental" al més pur estil de les dramatitzacions dels films documentals que han proliferat en la darrera dècada, i que serveixen als guionistes per millorar l'efectivitat del missatge. L'acció dels personatges ens serveix per conèixer el dia a dia del front, complementat amb el rerefons històric, les maniobres polítiques o l'estratègia general del conflicte més sagrant de la història. En aquest sentit, l'autor excel·leix i procura exhibir una capacitat més didàctica que dramàtica. ●

LLIBRE
Dins el riu, entre els joncs

Antoni Munné Jordà
Males Herbes, 2018
202 pàgines

Lliçons de fragilitat

Xavier Puig Sedano | @xavierps7

“Cómo transformar el dolor en algo que valga la pena”. Enmig de “Por la madriguera del conejo blanco”, la tercera cançó del disc, s'estavella contra el cap de qui l'escolta la frase que encarna l'esperit del darrer treball de Doctor Deseo. El nucli. El perquè de tot plegat d'un treball que té quelcom de lliçó de vida. Res a què el seu públic no estigui acostumat. Això sí, els reis del glam rock peninsular no tenen por a innovar i desplaçar el seu registre cap a sonoritats pròpies del dance -“Sigo bailando”- o l'electroswing -“Que me quiten lo bailado”.

Tot plegat, però, comença amb “Pequeños Heroes”, una mena d'homenatge a David Bowie i el seu clàssic “Heroes”. Una confabulació resilient que dona pas a l'emotiva “Adiós” que el cantant Francis Díez dedica a la

mort del seu pare. Tot per, després de glossar els dubtes vitals d'una noia atrapada en un cos de noi a “El cuento de la botella y sus dos mensajes”, acabar desembocant a “Alfarera de Sueños”; un epíleg de comiat, a piano i veu, que cerca l'esma “en la fragilitat dels teus ulls els dies de tempesta [...] en tu roman la força per transformar el món”.

La cirereta del pastís la posen les versions de tres grans clàssics del grup (“Una mirada distinta”, “¡Cuanto frío hace en Saturno!” i “Corazón de Tango”), interpretades conjuntament amb l'Orquestra Simfònica de Bilbao (OSE). Tot plegat acompanyat de més de 200 pàgines amb totes les lletres de la història del grup i un DVD del directe amb l'OSE. Més que un disc, es tracta d'una petita joia de col·leccionista. ●

MÚSICA
La fuerza de la fragilidad
Doctor Deseo
Baga-Biga, 2018

Una revolucionària feminista “de nou tipus”

Isabel Benítez | @jerborejuo

LLIBRE
Inessa Armand: Revolucionaria y feminista

Ralph Carter Elwood
El Viejo Topo, 2018
410 pàgines

El centenari de la revolució bolxevic ha donat empenta a la traducció al castellà, amb 25 anys de retard, de la biografia més documentada d'una de les dirigents més importants de la política bolxevic -i específicament, respecte a la situació de les dones- en les dues primeres dècades del segle XX. El fet que la vida personal d'Armand sigui indestruïble de la seva militància explica no només la seva invisibilització -descrita com “l'amant de Lenin”- sinó també el pes que cobren els informes de la policia política en la reconstrucció dels fets que l'envolten. L'historiador canadenc Ralph Carter Elwood ens ofereix una panoràmica

crítica de la figura d'Armand com a animal polític abans i després de la revolució: traductora, formadora de quadres polítics, periodista i organitzadora polivalent. I aquesta perspectiva també obre un valuós espill sobre els detalls quotidians de la logística i dificultats financeres, organitzatives i polítiques de la facció bolxevic durant el desterrament i l'exili. És un llibre de lectura àgil que permet seguir un fil cronològic i temàtic (*feminisme soviètic*, per exemple). Una bona ocasió per omplir de contingut els rígids rictus de les fitxes policials que retraten Helène Blonina, tal com se la coneixia en la clandestinitat. ●

/ EDUARD BOPP

Gunter Demnig,
artista plàstic
i impulsor
d'Stolperstein

“Qui vulgui llegir la inscripció s’haurà d’inclinar davant la víctima”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

El 25 de gener passat, Demnig (Berlín, 1947) va col·locar una llamborda davant la casa que Neus Català, antiga deportada al camp de concentració de Ravensbrück, té al municipi dels Guiamets (Priorat). També n’ha instal·lat a Sabadell, Manresa, Navàs, Girona i altres poblacions catalanes. Aquests actes s’emmarquen en el projecte Stolperstein, amb el qual aquest escultor i artista plàstic recorda els indrets on van viure les víctimes de l’Holocaust. Stolperstein, que en alemany significa “pedra en el camí amb la qual es pot arribar a ensopegar”, s’ha desplegat per una vintena de països europeus, on Demnig ha clavat 69.000 pedres als llocs on el règim nazi va detenir, perseguir o assassinar milers d’homes i dones pel seu origen, nacionalitat o ideologia. Convençut que “només s’oblida algú quan el seu nom és oblidat”, aquest veterà activista creu que la propagació dels petits blocs de formigó embolcallats amb una llegenda ha permès dimensionar l’abast dels crims comesos durant el Tercer Reich.

En què consisteix la teva activitat artística?
Treballo amb materials que considero adients per a cada projecte: cartó, paper, fusta, metall, pedra, ceràmica, sang, pintura, formigó i plàstic. He arribat a posar un fil vermell de Kassel a Venècia i rotllos de plom pels carrers de Berlín. El més important és que les obres, la majoria tridimensionals, estiguin a l’abast del públic i tinguin a veure amb experiències personals.

Stolperstein sorgeix amb aquesta voluntat?

Necessitava enfrontar-me amb el pare i altres familiars que van cooperar amb el règim de Hitler, i la incapacitat d’entendre-ho em va dur a crear una instal·lació que no s’esborrés. Perquè, així com algunes perden el rastre, Stolperstein busca que la memòria es conservi gràcies al formigó i les plaques de bronze on estampo una escriptura.

Quan vas iniciar el projecte?

Vaig començar-lo el 1995 després de recórrer el trajecte que va seguir en ferrocarril la comunitat gitana de Colònia fins al seu extermini al camp de Buchenwald l’any 1940. A través del llibre *Amb la Reichsbahn en la mort*, de Heiner Lichtenstein, vaig aprendre que les deportacions estaven perfectament planificades i que no van comptar amb una resistència significativa dels veïns. Amb les pedres vaig assenyalar les cases d’on van sortir els gitans de les comunitats roma i sinti i, més tard, la resta de víctimes del nazisme: jueus, comunistes, socialdemòcrates, cristians, testimonis de Jehovà, homosexuals o persones amb discapacitats físiques o mentals. En definitiva, qualsevol persona que no encaixava en l’imaginari nacionalsocialista.

És difícil localitzar les cases de les víctimes?

Em documento a través de l’Institut d’Història dels Jueus Alemanys, a Hamburg, i altres arxius en els quals apareix l’última residència on van viure les víctimes abans de ser arrestades, conduïdes a camps de concentració o assassinades. Quan ho descobreixo, ho comunico als seus familiars, a qui els demano si estan d’acord a instal·lar una placa amb la informació bàsica (nom; any de

naixement; data de l’arrest, deportació o mort; nom del camp de concentració en el qual va ser reclus i, si és el cas, el país o la ciutat en el qual va fugir) i, després, si volen celebrar una cerimònia oberta a la premsa local i qualsevol persona interessada amb el succés. En general, la resposta és molt positiva, perquè des d’aquell moment les famílies tenen un sepulcre on recordar els seus difunts.

Posar llambordes al carrer apropa la població als horrors d’aquell període?

Sí, perquè la història deixa de ser purament teòrica. Tothom se sent interpel·lat i s’adona que, com passava aleshores, avui el feixisme utilitza les minories com a bocs expiatoris per propagar la xenofòbia. La gent jove entra fàcilment al projecte, fins a l’extrem que algunes escoles i instituts m’ajuden a indagar sobre les destinacions dels perseguits. Ha passat a Colònia, Frankfurt, Berlín o Duisburg, on han participat en l’elaboració d’un mosaic en la remodelada estació de tren.

T’has trobat amb algun tipus de rebuig?

Algunes plaques apareixen trencades o amb desperfectes i també em trobo amb persones que en recelen. A Colònia, per exemple, un resident va demanar-me que no en col·loqués cap perquè al costat

de casa es reunien ultres i temia per la seva integritat. De tota manera, sempre responc que qui vulgui llegir la inscripció haurà d’inclinar-se davant la víctima. I llavors serà quan es preguntarà: “Com pot haver succeït aquesta barbaritat a Alemanya, la suposada terra dels poetes i pensadors?” o “com poden haver-se difós les idees neonazis per tota Europa?”. Que la gent s’ho preguntí és l’única manera perquè no torni a passar mai més.

A banda d’Stolperstein, quines iniciatives voldries emprendre?

Ara l’objectiu és que el projecte arribi a Finlàndia, Moldàvia, Letònia i altres països on encara no hem col·locat cap pedra. De moment, en portem un total de 23. I després tenim la intenció d’adaptar Stolperstein a l’Estat espanyol per recordar les víctimes de la dictadura franquista. Estic segur que prosperarà. ●